

RISICOANALYSES VOOR KANDIDAAT-WETHOUDERS: EEN SLEUTEL TOT VERTROUWEN IN DE LOKALE OVERHEID

Experimenteel vignetonderzoek

Naam	Lennart (L.G.W.) Straver
Studentnummer	472691
Faculteit	Erasmus School of Social and Behavioural Sciences
Opleiding	Beleid & Politiek
Begeleider	S.N. Blok MSc
Tweede lezer	Dr. P.M. Karré
Stageorganisatie	Necker van Naem
Stagebegeleidster	E.I.A. Stumphius MSc LLM
Woorden	10.812

26 JULI 2022
ROTTERDAM

Voorwoord

Integrity is doing the right thing, even when no one is watching. ~ C.S. Lewis

Beste lezer,

In uw handen of op uw beeldscherm heeft u mijn afstudeerscriptie getiteld *Risicoanalyses voor kandidaat-wethouders: een sleutel tot vertrouwen in de lokale overheid*. Deze scriptie mocht ik schrijven in de periode van februari 2022 tot en met juli 2022 als afsluiting van de master Beleid & Politiek. Deze scriptie gaat in op de uitvoering van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders en de invloed hiervan op het vertrouwen in de lokale overheid van de burger. Een instrument waar ik tot zes maanden geleden nooit van gehoord had, maar de afgelopen zes maanden volledig in ondergedompeld ben. Het voorafgaand aan benoeming screenen van wethouders op risico's op relationeel, financieel en functioneel gebied. Daar rees bij mij de vraag wat doet dat met het vertrouwen van de burger, wanneer zij weten dat deze risicoanalyses worden uitgevoerd.

Vanuit mijn bachelor Bedrijfskunde en nu de master Bestuurskunde wilde ik graag iets met integriteit en iets met leiderschap. Dit was mijn vertrekpunt voor het zoeken van een stage en bedenken van een scriptieonderwerp. Op deze manier ben ik terecht gekomen bij Necker, een adviesbureau voor de publieke sector. Naast de mogelijkheid om mijn scriptie hier te schrijven, heb ik ook de mogelijkheid gekregen om mee te werken in de wereld van advies voor openbaar bestuur. Al met al kijk ik met veel plezier terug op deze periode.

In dit voorwoord wil ik graag nog wat woorden van dank uitspreken. Allereerst dank aan Steven Blok en mijn scriptiekring met wie eens in de drie weken gespard kon worden met elkaar over het schrijven van een scriptie. Ook bedank ik Wouter Jan Verheul voor het op weg helpen in de Bestuurskunde wereld, die ik zelf nog niet zo goed kende; hij wees mij op Necker. Daarnaast bedank ik Emilie Stumphius en de collega's voor de kansen bij Necker en het meedenken met mijn scriptie. Ook wil ik mijn ouders en zus bedanken voor hun doorgaans opbouwende en helpende feedback op mijn stukken. Verder ook een woord van dank aan Ruard Ophoff voor de feedback en het plezier in de studie. Als laatste, maar zeker niet de minste, wil ik Jolien bedanken voor het meedenken, meelesen en aanhoren tijdens deze periode.

Ik hoop dat u deze scriptie met interesse en plezier zal lezen.

Lennart Straver

Rotterdam, 26 juli 2022

Abstract

Het vertrouwen in de lokale overheid van de burger is de afgelopen twee jaar afgenomen in Nederland. De regering heeft haarzelf tot doel gesteld om het vertrouwen in de overheid te herstellen. In de afgelopen collegeperiode is een recordaantal wethouders afgetreden. Deze wethouders zijn onderdeel van de lokale overheid. Vaak had dit te maken met een integriteitskwestie. Risicoanalyses voor kandidaat-wethouders zijn een instrument om risico's op het vlak van integriteit aan te kaarten bij wethouders. Een wetsvoorstel om dit verplicht te maken heeft het nog niet gehaald.

In dit onderzoek is het doel om een theorie te toetsen en te kijken of risicoanalyses leiden tot meer vertrouwen in de lokale overheid en of de mate van vertrouwen afhankelijk is van de uitvoerder van deze analyse; een extern bureau, de burgemeester of een commissie van raadsleden vanuit de gemeenteraad. Dit wordt gedaan aan de hand van de volgende onderzoeksvraag: *In hoeverre leidt de uitvoering van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders tot vertrouwen in de lokale overheid?*

In dit onderzoek wordt een experimenteel vignetonderzoek gebruikt om antwoord te verkrijgen op de hoofdvraag. Er wordt gebruik gemaakt van vier vignetten. Eén vignet gaat uit van geen uitvoering van een risicoanalyse voor kandidaat-wethouders en de andere drie gaan uit van wel uitvoering van een risicoanalyse voor kandidaat-wethouders. Deze drie vignetten verschillen op het vlak van de uitvoerder hiervan, namelijk een extern bureau, de burgemeester of een commissie van raadsleden. De respondent krijgt willekeurig een vignet toegewezen en vult hierbij een vragenlijst over vertrouwen in de lokale overheid in. De resultaten laten zien dat bij uitvoering van een risicoanalyse voor kandidaat-wethouders het vertrouwen in de lokale overheid significant hoger is dan bij geen uitvoering hiervan.

Door deze conclusie wordt de aanbeveling gedaan om de risicoanalyses voor kandidaat-wethouders verplicht te laten uitvoeren bij gemeenten en daarnaast dat de gemeente duidelijk communiceert naar de burgers dat deze worden uitgevoerd.

Kernbegrippen: risicoanalyses, integriteit, vertrouwen, lokale overheid, wethouders

Inhoud

Voorwoord	1
Abstract	2
1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Probleemstelling	6
1.3 Maatschappelijke relevantie	7
1.4 Wetenschappelijke relevantie	7
1.5 Type onderzoek	7
1.6 Leeswijzer	8
2. Theoretisch Kader	9
2.1 Risicoanalyses	9
2.1.1 Risicoanalyses kandidaat-wethouders	9
2.1.2 Integriteit	12
2.2 Vertrouwen in de overheid	13
2.2.1 Vertrouwen	13
2.2.2 Vertrouwen in de overheid	14
2.2.3 Vertrouwen in de lokale overheid	14
2.2.4 Oorzaken vertrouwen in de overheid	13
2.3 Relatie integriteit en vertrouwen	15
2.4 Uitvoerders risicoanalyses	16
2.5 Conceptueel Model	17
3. Methode	19
3.1 Ontwerp onderzoek	19
3.2 Data verzameling	20
3.3 Operationalisering	20
3.3.1 Risicoanalyse kandidaat-wethouder	20
3.3.2 Vertrouwen in de lokale overheid	21
3.3.3 Controlevariabelen	22
3.3.4 Vignetten	22
3.4 Betrouwbaarheid en Validiteit	22
3.4.1 Betrouwbaarheid	22
3.4.2 Interne validiteit	23
3.4.3 Externe validiteit	23
3.5 Pilot	23
4. Resultaten en Analyse	24
4.1 Data opschoning	24

4.2 Beschrijvende statistiek.....	24
4.2.1 Demografische kenmerken.....	24
4.3 Toetsing hypothesen.....	26
4.4 Regressieanalyse.....	28
5. Conclusie & Discussie.....	31
5.1 Conclusie & Discussie.....	31
5.2 Limitaties.....	32
5.3 Aanbevelingen.....	32
5.3.1 Bestuurlijke aanbevelingen.....	32
5.3.2 Vervolgonderzoek.....	33
Bibliografie.....	35
Appendix 1 Vragenlijst Survey.....	41
Appendix 2 Vignetten vragenlijst.....	49
Appendix 3 Statistische analyses hypothesen.....	50
Hypothese 1.....	50
Hypothese 2.....	50
Hypothese 3.....	51
Hypothese 4.....	51
Appendix 4 Regressieanalyse.....	52

1. Inleiding

Het vertrouwen van de burger in de overheid is in Nederland de afgelopen twee jaar afgenomen. Dit blijkt uit het onderzoek *de Laagvertrouwensamenleving* van Kenniswerkplaats Leefbare Wijken (2021). Hierin komt naar voren dat het vertrouwen in de landelijke overheid in september 2021 nog 29% bedroeg. Het vertrouwen in de lokale overheid was op dit moment nog 37%. Dit was bijna 24 procentpunt minder dan in april 2020 (Engbersen, et al., 2021). Daarnaast werd in opdracht van *Trouw* in 2022 ook onderzoek gedaan naar het vertrouwen in de lokale overheid. Hieruit blijkt dat het vertrouwen in de gemeenten aan de randen van Nederland lager is dan de grote steden (Harmsen, 2022). Al met al is te stellen dat er een afnemend vertrouwen is in de overheid. De regering heeft in haar regeerakkoord opgenomen dat het één van haar doelen is om dit vertrouwen te herstellen (VVD, D66, CDA, & ChristenUnie, 2021).

Het *Wethoudersonderzoek 2021* toont aan dat om de dag een wethouder stopt met de functie. Tijdens de collegeperiode 2018-2022 van gemeentes is een record gevestigd op het terugtreden van wethouders (Bouwmans, 2022). Een terugtreding die te maken heeft met integriteitskwesaties haalt het vaakst het nieuws. Zo werd in Someren de wethouder weggestuurd nadat hij naar alle waarschijnlijkheid zijn familie had voorgetrokken bij het toewijzen van een nieuwbouwwoning (Bouwmans, 2022). In Horst aan de Maas heeft een wethouder zijn functie neergelegd in verband met het verzwijgen van een relatie met een naaste gemeenteambtenaar. De oppositie stond erop dat deze wethouder terugtrad door deze integriteitskwesatie (Van der Weerden, 2022). In Veere heeft de Raad van State na vier jaar gesteld dat een wethouder niet mee had mogen stemmen over bouwplannen, omdat de wethouder zakelijke banden had met de projectontwikkelaar (Omroep Zeeland, 2021). Dit zijn drie verschillende voorbeelden van integriteitskwesaties die kunnen spelen. De meeste integriteitsschandalen in het openbaar bestuur vinden plaats op het lokale niveau (Huberts, Kaptein, & de Koning, 2021). Dat terwijl integriteit een rationele reden is om in iets of iemand vertrouwen te hebben (Lind, 2001). Dit maakt dat het van belang is om de integriteitsrisico's op dit niveau te beperken om vertrouwen te winnen van de burgers. Om de integriteit en het functioneren van het lokaal bestuur te bevorderen is de risicoanalyse integriteit in het leven geroepen (Rijksoverheid, 2021). Het wetsvoorstel om dit verplicht te maken is er echter niet doorheen gekomen door ingrijpen van de Raad van State, omdat de Raad van State van mening is dat het voorstel niet strookt met bescherming van de persoonlijke levenssfeer, het legaliteitsbeginsel en de rechtszekerheid (NVR, 2021). Het wetsvoorstel ligt nu weer op de tekentafel.

1.1 Aanleiding

In maart 2022 hebben de gemeenteraadsverkiezingen in Nederland plaatsgevonden. Misschien is de nieuwe collegevorming een kans om het vertrouwen in de lokale overheid weer te doen laten toenemen. Een instrument om met integriteit en vertrouwen in de lokale overheid bezig te zijn, is de risicoanalyse integriteit voor kandidaat-wethouders. Zoals gesteld is deze risicoanalyse echter nog niet verplicht voor

elke gemeente (VNG, 2021). Er zijn verschillende organisaties die deze risicoanalyses uitvoeren, bijvoorbeeld Necker van Naem.

Volgens hen is het nut van een dergelijke risicoscan vierledig (Necker van Naem, 2022):

1. De raad laat zien dat integriteit hoog in het vaandel staat;
2. Door de risicoanalyses wordt bewustwording gecreëerd in de raad;
3. Verder blijkt dat de raad ook na deze verkiezingen bezig blijft met dit thema;
4. De risicoanalyses geven inzicht in de kwetsbaarheden van de desbetreffende gemeente.

In de *Handleiding basisscan integriteit* van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties worden de desbetreffende risicoanalyses beschreven en worden de drie uitvoerders die hiervoor mogelijk zijn behandeld. De uitvoering kan in handen zijn van (1) een onafhankelijk onderzoeksbureau, (2) de voorzitter van het verantwoordelijke bestuursorgaan (burgemeester) en (3) een commissie van de gemeente (Ministerie van BZK, 2019).

1.2 Probleemstelling

Het probleem dat nu speelt is het lage vertrouwen van de burger in de lokale overheid. Daarnaast zijn de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 achter de rug en worden nieuwe wethouders benoemd. Dit onderzoek doet een poging om deze twee onderdelen met elkaar te verbinden. Dit leidt tot de volgende hoofdvraag:

In hoeverre leidt de uitvoering van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders tot vertrouwen in de lokale overheid?

Het doel van dit onderzoek is om een theorie te toetsen en te kijken of risicoanalyses leiden tot meer vertrouwen in de lokale overheid en of de mate van vertrouwen afhankelijk is van de uitvoerder van deze analyse; een onafhankelijk adviesbureau, de burgemeester of een commissie vanuit de gemeenteraad.

Door middel van de volgende theoretische deelvragen wordt gepoogd om antwoord te vinden op de hoofdvraag:

Theoretische deelvragen

1. Wat zegt de wetenschappelijke literatuur over risicoanalyses?
2. Wat is integriteit volgens de wetenschappelijke literatuur?
3. Wat is vertrouwen in de overheid volgens de wetenschappelijke literatuur?
4. Wat is de relatie tussen integriteit en vertrouwen volgens de wetenschappelijke literatuur?
5. Wat zegt de wetenschappelijke literatuur over de verschillende uitvoerders van risicoanalyses?

Empirische deelvragen

1. Is er verschil in de perceptie van vertrouwen in de lokale overheid na een risicoanalyse door verschillende uitvoerders?
2. Wat is de bijdrage van de politieke achtergrond op het vertrouwen in de lokale overheid na een risicoanalyse?

1.3 Maatschappelijke relevantie

Omdat het vertrouwen in de lokale overheid door de jaren heen is afgenomen en dit wordt gezien als een maatschappelijk probleem, is er maatschappelijke relevantie om te onderzoeken wat een bijdrage levert aan dit vertrouwen. Uit een brief van toenmalig minister van Binnenlandse Zaken Ollongren blijkt dat in Den Haag op het ministerie van Binnenlandse Zaken gewerkt wordt aan het wettelijk verplichten van de risicoanalyse kandidaat-wethouders voor de gemeenteraadsverkiezingen in 2026, aangezien dat voor de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen in 2022 niet gelukt is (Ollongren, 2021). Gezien het feit dat deze verplichting er nog niet is, is het interessant om te onderzoeken of het uitvoeren van deze risicoanalyses daadwerkelijk leidt tot meer vertrouwen in de overheid. Daarnaast is het interessant om inzicht te krijgen of het uitmaakt of deze analyse wordt gedaan door de overheid of een onafhankelijke organisatie. Dit zou gevolgen kunnen hebben voor de implementatie van een eventuele verplichte risicoanalyse.

1.4 Wetenschappelijke relevantie

Veel onderzoek focust op de oorzaken van integer handelen, maar minder op hoe het gebrek hieraan van invloed is op de kijk van de burger op de overheid (Bowler & Karp, 2004). Verder is ook onderzoek gedaan naar de invloed van populisme op het vertrouwen in de overheid (Citrin & Stoker, 2018). Wat betreft risicoanalyses voor wethouders is weinig onderzoek uitgevoerd. Dit bestaat tot nu toe uit het meten van de effectiviteit van deze analyse op het verminderen in aftreden van wethouders (van der Eijk, 2021). Er is nog geen onderzoek gedaan naar de invloed van risicoanalyses op het vertrouwen van de burgers in de overheid. Dit maakt het een wetenschappelijk relevant onderzoek.

1.5 Type onderzoek

Dit onderzoek maakt gebruik van de vragenlijst van Grimmelikhuijsen & Knies (2017) om het vertrouwen in de lokale overheid te meten. Het ontwerp van het onderzoek is experimenteel en kwantitatief van aard. De respondent krijgt aselect een vignet voorgelegd met geen of één van de uitvoerders. Deze vragenlijst wordt eenmaal ingevuld door de respondenten. Deze survey wordt uitgezet onder stemgerechtigde burgers.

1.6 Leeswijzer

Het tweede hoofdstuk bestaat uit het theoretisch kader. In dit kader worden de theoretische deelvragen en de begrippen behandeld. Hierin worden tevens de hypothesen voor dit onderzoek beschreven. In hoofdstuk drie wordt de onderzoeksmethode uiteengezet. In hoofdstuk vier worden de resultaten besproken en worden deze geanalyseerd. In het laatste hoofdstuk worden de conclusies getrokken en wordt deze vergeleken met de theorie. In dit hoofdstuk wordt ook gereflecteerd op het onderzoek en worden aanbevelingen gedaan naar aanleiding van de uitkomsten.

2. Theoretisch Kader

In de inleiding is de hoofdvraag geformuleerd: in hoeverre leidt de uitvoering van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders tot vertrouwen in de lokale overheid? Dit hoofdstuk beschrijft de concepten risicoanalyse, integriteit en vertrouwen in de overheid aan de hand van de wetenschappelijke literatuur. Daarnaast wordt door middel van de theorie antwoord gezocht op de theoretische deelvragen.

1. Wat zegt de wetenschappelijke literatuur over risicoanalyses?
2. Wat is integriteit volgens de wetenschappelijke literatuur?
3. Wat is vertrouwen in de overheid volgens de wetenschappelijke literatuur?
4. Wat is de relatie tussen integriteit en vertrouwen volgens de wetenschappelijke literatuur?
5. Wat zegt de wetenschappelijke literatuur over de verschillende uitvoerders van risicoanalyses?

2.1 Risicoanalyses

2.1.1 Risicoanalyses kandidaat-wethouders

De onafhankelijke variabele van dit onderzoek is de risicoanalyse integriteit kandidaat-wethouder. In de wetenschappelijke literatuur is weinig geschreven over risicoanalyses integriteit voor kandidaat-wethouders. Er is één onderzoek gedaan naar risicoanalyses integriteit en dat is gericht op de effectiviteit daarvan. Uit dit onderzoek blijkt dat een risicoanalyse zorgt voor een groter integriteitsbewustzijn bij de kandidaat-wethouder (Van der Eijk, 2021). Dit is onderzocht door middel van diepte-interviews met wethouders, raadsgriffiers en medewerkers van onderzoeksbureaus. De risicoanalyse integriteit is ook onder andere namen bekend, namelijk de integriteitstoets of integriteitsscreening (BMC, 2018). Het fenomeen integriteitstoets komt wel voor in de literatuur.

Binnen de private sector worden integriteitstoetsen als selectiemiddel ingezet bij sollicitanten, omdat oneerlijkheid in het verleden contraproductief gedrag kan voorspellen (Sackett, 1994). Deze toetsen gaan over moraliteit van een persoon. Een positieve uitkomst verhoogt de aantrekkelijkheid van de kandidaat voor een organisatie (Yam, Reynolds, Wiltermuth, & Zhang, 2021). Daarnaast heeft een integriteitstoets een voorspellende waarde voor werkprestaties (Berry, Sackett, & Wiemann, 2007). De strekking voor dit scriptieonderzoek is dat een uitvoering van een integriteitstoets bij een persoon kan zorgen voor minder contraproductief gedrag en de werkprestaties verhoogt. Een kanttekening hierbij is dat een risicoanalyse integriteit niet als onderdeel van de sollicitatie wordt gebruikt.

Necker van Naem heeft in opdracht van het Ministerie van BZK een handleiding geschreven voor de risicoanalyses. Zij definiëren een risicoanalyse voor kandidaat wethouders als volgt:

Het is een inventarisatie van de risico's die de kandidaat-wethouder loopt op relationeel, financieel en functioneel gebied, om daar een concreet handelingsperspectief aan te kunnen verbinden. (Necker van Naem, 2022b).

Volgens de *handleiding basisscan integriteit* van het Ministerie van BZK is het doel van het doen van een risicoanalyse integriteit tweeledig (Ministerie van BZK, 2019). Allereerst kan inzicht verkregen worden in eventuele risico's voor benoeming van de wethouder op verschillende vlakken. Het tweede doel is het creëren van bewustzijn van integriteit bij de kandidaat zelf. In de inleiding staat dat het doel volgens Necker van Naem vierledig is. Het verschil tussen deze twee is dat Necker van Naem hier kijkt vanuit het perspectief van de baten voor de gemeente.

De data van de risicoanalyse bestaan uit informatie die de kandidaat zelf aanlevert, externe informatiebronnen en een gesprek met de kandidaat-wethouder (Ministerie van BZK, 2019). Op basis van een analyse van deze data wordt gekeken of hiertussen discrepanties zitten. Er zijn drie verschillende uitvoerders van deze analyse beschreven, namelijk (1) een extern bureau, (2) de voorzitter van het bestuursorgaan (in dit geval de burgemeester) en (3) een commissie. De voor- en nadelen van de keuze van opdrachtgever worden besproken in de handleiding. Deze staan in tabel 2.1.

De uitvoering van een risicoanalyse voor kandidaat-wethouders kan leiden tot diverse uitkomsten. Er kunnen beheersmaatregelen en aandachtspunten uit voortvloeien, wanneer er blijkt is van een integriteitsrisico. Deze beheersmaatregelen zijn bedoeld om het risico in te perken. In bepaalde gevallen is nader onderzoek nodig, nadat een risico is geconstateerd. De kandidaat krijgt deze beheersmaatregelen en aandachtspunten te zien in een conceptrapportage en heeft de mogelijkheid hierop te reageren. Wanneer al deze stappen gezet zijn, wordt de eindrapportage gemaakt (Ministerie van BZK, 2019). Deze wordt gedeeld met de burgemeester en de kandidaat. Een verkorte versie, die de onderzoeksmethode en conclusies bevat, wordt vaak gedeeld met de raad. De eindrapportage kan een reden zijn voor een kandidaat-wethouder om af te zien van benoeming.

Al met al is integriteit het kernonderdeel van de risicoanalyse. Het concept integriteit wordt, in tegenstelling tot de risicoanalyses kandidaat-wethouders, uitgebreid beschreven in de wetenschappelijke literatuur.

Tabel 2.1*Voor- en nadelen uitvoerders risicoanalyses (Ministerie van BZK, 2019)*

	Voordelen	Nadelen
Extern Bureau	<p>Analyse wordt gedaan door speciaal daarvoor opgeleide onderzoekers.</p> <p>Onderzoek vindt plaats buiten politieke sfeer.</p> <p>Betrokkenen in de gemeente hebben geen rol als onderzoeker.</p> <p>Burgemeester wordt werk uit handen genomen.</p>	<p>Het uitvoeren van de risicoanalyse brengt kosten met zich mee.</p> <p>Opdrachtgever beschikt na risicoanalyse over minder informatie, dan bij het zelf uitvoeren.</p>
Burgemeester	<p>Burgemeester neemt stevige positie in met betrekking tot integriteit.</p> <p>Burgemeester weet wat besproken is en kan daarop teruggrijpen in bestuursperiode.</p> <p>De gemeente maakt geen extra kosten voor risicoanalyse.</p>	<p>Burgemeester is geen gespecialiseerde onderzoeker of adviseur.</p> <p>Burgemeester moet na risicoanalyses nog samenwerken met de kandidaten. Dit maakt de burgemeester kwetsbaar.</p>
Commissie	<p>Het primair verantwoordelijke bestuursorgaan blijft ‘in control’ tijdens het traject.</p> <p>De gemeente maakt minder extra kosten voor onderzoek.</p>	<p>Commissie is niet gespecialiseerd in risicoanalyses.</p> <p>Commissieleden kennen kandidaten vaak al. Objectiviteit en onafhankelijkheid komen hierdoor in het gedrang.</p> <p>De analyse kan als politiek middel ingezet worden.</p>

2.1.2 Integriteit

Integriteit wordt gezien als eerlijkheid en consistentie tussen iemand zijn overtuigingen en gedrag (Yukl, 2013). Binnen de Bestuurskunde wordt integriteit vooral in verband gebracht met eerlijkheid of betrouwbaarheid bij uitvoering van taken (Armstrong, 2005). Armstrong noemt het in dit geval een tegenstelling van corruptie of machtsmisbruik. Van Wart (2017) voegt aan Yukl (2013) nog een derde onderdeel toe, namelijk rechtvaardigheid. Eerlijkheid verwijst naar het vertellen van de waarheid en de juiste informatie. Betrouwbaarheid gaat over het consequent handelen naar de regels. Het derde onderdeel, rechtvaardigheid, gaat over het eerlijk behandelen van iedereen. Dit samen is integriteit: het consistent zijn in woorden, principes en daden (van Wart, 2017). Karssing (2007) heeft het bij integriteit over een professional die zijn taken adequaat, voorzichtig en verantwoordelijk uitvoert, terwijl alle belangen worden gewogen. Huberts (2018) stelt dat integriteit gaat over de ethiek van het gedrag van iedereen die betrokken is bij het besturen. Van den Heuvel et al. (2010) definiëren integriteit binnen het openbaar bestuur als volgt:

Integere politici, bestuurders en ambtenaren vervullen hun taak en functie naar de professionele eisen die eraan worden gesteld, in overeenstemming met hun positie en de verantwoordelijkheden waarop zij in redelijkheid aanspreekbaar zijn en, tegenwoordig ook nadrukkelijk, overeenkomstig de geldende morele normen. (Van den Heuvel et al., 2010, p. 16).

In de literatuur komen, volgens Huberts (2014), uiteindelijk acht verschillende perspectieven op het begrip integriteit naar voren. De perspectieven sluiten elkaar niet uit en het is niet zo dat deze perspectieven samen integriteit vormen. Het zijn acht verschillende manieren om integriteit te zien vanuit verschillende disciplines. Deze worden kort uiteengezet.

1. Allereerst kan gekeken worden naar integriteit als *wholeness* (compleetheid). Dit sluit aan bij de betekenis die Van Wart (2017) geeft van een integere leider. Het gaat om de compleetheid, consistentie en samenhang van principes en waarden (Huberts, 2018).
2. Daarnaast kan integriteit bekeken worden als professionele heilheid of verantwoordelijkheid. Hier gaat het om het zorgvuldig uitvoeren van taken en het rekening houden met de relevante belangen.
3. De derde visie relateert integriteit aan het handelen in overeenstemming met waarden zoals wijsheid en rechtvaardigheid.
4. Het vierde perspectief focust meer op de relatie tussen integriteit en moraal, ofwel wat goed is en wat slecht is.
5. Ten vijfde kan integriteit meer gezien worden als een combinatie van verschillende waarden die nodig zijn om beoordeeld te worden.
6. Het zesde perspectief volgt uit het vijfde, maar is meer gericht op het volgen van de wetten en regels, wat leidt tot integriteit.

7. Het zevende perspectief gaat niet alleen van de wet uit, maar stelt integriteit gelijk aan het aan het ethisch of moreel handelen.
8. Tot slot ziet het achtste perspectief integriteit als iets om naar te streven en om een voorbeeld te zijn voor anderen bij het naleven van normen (Huberts, 2018).

Binnen de risicoanalyses wordt niet zozeer gekeken naar de persoonlijkheidskenmerken van een kandidaat-wethouder, zoals bijvoorbeeld in het derde, vierde en vijfde perspectief naar voren komen, maar ligt de focus meer op belangenverstrengeling die op kan treden in verschillende relaties of andere risico's die voortkomen uit het verleden van een persoon. Zoals eerder gesteld gaat het om risico's op relationeel, financieel en functioneel gebied. De belangenverstrengeling raakt aan de professionele heilheid of verantwoordelijkheid, zoals in het tweede perspectief beschreven wordt. Daarnaast wordt ook geraakt aan het zesde perspectief wat betreft het volgen van de wetten en regels. Dit is bijvoorbeeld concreet terug te zien in het strafrechtelijk verleden van een kandidaat wat bekeken wordt in de risicoanalyse.

Omdat geen van de acht perspectieven volledig aansluit op hoe integriteit gezien wordt bij risicoanalyses, wordt in dit onderzoek een negende perspectief toegevoegd wat betreft de betekenis van integriteit bij risicoanalyses:

Integriteit gaat over het inzien van welke risico's men loopt op relationeel, financieel en functioneel gebied en om vanuit de professionaliteit op deze risico's te acteren.

2.2 Vertrouwen in de overheid

2.2.1 Vertrouwen

Vertrouwen op zichzelf is een breed concept met vele betekenissen (Grimmelikhuijsen, 2010). Vertrouwen wordt gezien als een veronderstelling over anderen (Hendriks, Kienhues, & Bromme, 2016). Deze veronderstelling gaat hand in hand met het afhankelijk zijn van personen of organisaties. De reden hiervoor is dat men bereid is de risico's van deze afhankelijkheid te aanvaarden en daardoor vertrouwen stellen in hetgeen ze afhankelijk van zijn, wanneer mensen afhankelijk zijn van anderen (Hendriks et al., 2016). Rousseau et al. (1998) hebben geprobeerd een definitie te formuleren die voor meerdere disciplines geldt. Deze luidt als volgt:

Trust is a psychological state comprising the intention to accept vulnerability based upon positive expectations of the intentions or behavior of another. (Rousseau et al., 1998, p. 395).

Vertrouwen is een psychologische staat met de intentie om kwetsbaarheid te accepteren die gebaseerd is op de positieve verwachtingen van de intenties die men heeft van iets of iemand of het gedrag van iets of iemand. Dit iets of iemand is vaak ook iets waarvan of iemand van wie afhankelijkheid wordt ervaren. Wanneer men geen positieve verwachtingen heeft van iemands intenties of gedrag, heeft men geen vertrouwen in diegene.

2.2.2 Vertrouwen in de overheid

Sinds het einde van de twintigste eeuw neemt het vertrouwen in de overheid af in bijna alle geavanceerde industriële democratieën, waaronder ook Nederland (Dalton, 2005). Vertrouwen in de overheid is een veelzijdig en soms ook dubbelzinnig begrip (Christensen & Lægreid, 2005). Aan het concept vertrouwen in de overheid worden meerdere definities gehangen. Volgens Miller & Listhaug (1990) is een uiting van vertrouwen in de overheid een oordeel dat het systeem snel reageert en doet wat juist is, zelfs als er geen controle is. Vertrouwen in de overheid wordt ook omschreven als een reflectie van de overheidsprestaties. Hoe beter deze zijn in de perceptie van de burger, hoe meer vertrouwen zij hebben in de overheid. Een voorbeeld hiervan is het voorkomen van schandalen, wat zorgt voor meer vertrouwen in de overheid (Keele, 2007). Vertrouwen is gebaseerd op wat de burger vanuit zijn oogpunt juist acht dat gedaan wordt. Oftewel de overheid doet wat de burger zelf zou doen in de desbetreffende situatie. Dit is te koppelen aan de eerder gegeven definitie van Rousseau et al. (1998), waarin wordt gesteld dat het vertrouwen gebaseerd is op positieve verwachtingen van wie afhankelijkheid wordt ervaren. Dat is in deze situatie de burger die positieve verwachtingen heeft van de overheid van wiens beslissingen zij afhankelijk is. wanneer de overheid doet wat in haar oogpunt juist is.

2.2.3 Vertrouwen in de lokale overheid

In dit onderzoek ligt de focus niet op de overheid in het algemeen, maar op de lokale overheid. Grimmelikhuijsen & Knies (2017) stellen dat vertrouwen in de lokale overheid bestaat uit de mate waarin de lokale overheid door haar burgers als betrouwbaar wordt beschouwd. Zij hebben een indeling gemaakt van deze vertrouwenswaardigheid in drie categorieën: (1) De waargenomen competentie, (2) de waargenomen welwillendheid en (3) de waargenomen integriteit. Hoe hoger men de lokale overheid beoordeelt op elke dimensie, hoe hoger het vertrouwen in deze lokale overheid. De waargenomen competentie staat voor de mate waarin een burger de overheidsorganisatie capabel, effectief, vaardig en professioneel vindt. Daarnaast gaat de waargenomen welwillendheid over de mate waarin een burger waarneemt dat de overheidsorganisatie geeft om het welzijn van de burgers en gemotiveerd is om het publiek belang na te jagen. De waargenomen integriteit is de mate waarin de burger waarneemt dat de overheidsorganisatie eerlijk is, de waarheid vertelt en haar beloften nakomt (Grimmelikhuijsen & Knies, 2017). Deze categorie lijkt het meest aan te haken bij de risicoanalyse voor kandidaat-wethouders, omdat deze gericht is op integriteit. Deze drie onderdelen komen terug in de onderzoeksmethode. Ook het concept van vertrouwen in de lokale overheid is te koppelen aan de definitie van Rousseau et al. (1998). Het positief beoordelen van deze drie onderdelen zorgt namelijk voor vertrouwen. Deze indeling is vooral gefocust op het waar te nemen gedrag van de lokale overheid. De burger baseert haar vertrouwen op wat ze verwacht dat de lokale overheid doet.

2.2.4 Oorzaken vertrouwen in de overheid

Volgens Christensen en Lægreid (2005) zijn verschillende culturele en demografische factoren van invloed op iemands vertrouwen in de overheid. In deze scriptie wordt onderzoek gedaan naar het

vertrouwen van de burger in de lokale overheid. Mensen die tevreden zijn met de democratie hebben over het algemeen meer vertrouwen in de overheid. Burgers die politiek betrokken zijn hebben een significant hoger vertrouwen dan burgers die dat niet zijn. Opleidingsniveau is ook van invloed op het vertrouwen in de overheid. Hoe hoger dit is, hoe hoger het vertrouwen. Daarnaast stellen deze auteurs dat geslacht en leeftijd ook een samenhang heeft met het vertrouwen. Vrouwen hebben meer vertrouwen dan mannen in de overheid en hoe hoger de leeftijd hoe meer vertrouwen in de overheid.

2.3 Relatie integriteit en vertrouwen

De begrippen integriteit, als onderdeel van risicoanalyses kandidaat-wethouders, en vertrouwen zijn de revue gepasseerd. Nu wordt ingegaan op wat volgens de literatuur de relatie tussen deze twee begrippen is. Engelbrecht, Heine & Mahembe (2017) hebben relaties tussen integriteit en vertrouwen in beeld gebracht. Zij concluderen dat integriteit van de leider leidt tot meer vertrouwen in de leider. In deze scriptie wordt gekeken naar het vertrouwen in de lokale overheid. Aangezien het dagelijks bestuur van de gemeente het college van burgemeester en wethouders is, zijn zij samen de leiders van de gemeente (Rijksoverheid, 2022). Binnen de indeling van 't Hart & Tummers (2019) van publiek leiderschap kunnen de wethouders hier ingedeeld worden in de politieke leiders. Politiek leiderschap gaat volgens hen aan de ene kant om verkozen worden en verkozen blijven en aan de andere kant om de politieke verantwoordelijkheid voor de bepaalde portefeuilles. Een burger zou dus vanuit deze theorie met de aanvulling van 't Hart & Tummers (2019) meer vertrouwen krijgen in de wethouder als politiek leider, wanneer de burger ziet dat de wethouder meer integer gedrag laat zien.

Integriteit is een rationele reden om vertrouwen te hebben in iets of iemand (Lind, 2001; Colquitt, Scott, & LePine, 2007). Wanneer binnen de lokale overheid de perceptie van de burger is dat er integere wethouders zijn, is dit een reden voor meer vertrouwen in deze overheid. Uit de literatuur bleek al dat risicoanalyses leiden tot meer integriteitsbewustzijn bij de wethouders (Van der Eijk, 2021). Dit kan dan ook betekenen dat risicoanalyses ook leiden tot meer vertrouwen in de lokale overheid.

Engelbrecht, Heine & Mahembe (2017) geven aan dat de relatie van integriteit en vertrouwen te herleiden zijn naar de *social exchange* theorie. Het idee van deze theorie begint bij een actor, die meestal boven een andere actor staat. Deze leider behandelt de ondergeschikte persoon op een goede of slechte manier. Hierop reageert deze persoon. In de theorie wordt ervanuit gegaan dat wanneer de ondergeschikte op een goede manier wordt behandeld, deze persoon ook op een goede manier reageert en vice versa. Deze uitwisselingen tussen de leider en ondergeschikte kunnen leiden tot meer vertrouwen (Cropanzano, Anthony, Daniels, & Hall, 2017). Uit deze theorie blijkt dat vertrouwen voortkomt uit het handelen van de leider. Wanneer de leiders van de lokale overheid integer handelen, zorgt dit voor vertrouwen vanuit de burger in de lokale overheid. Vanuit de eerste hypothese wordt de relatie tussen risicoanalyses en vertrouwen in de lokale overheid bekeken.

Hypothese 1: Het laten uitvoeren van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders leidt tot meer vertrouwen in de overheid.

2.4 Uitvoerders risicoanalyses

In dit onderzoek wordt gekeken naar eventuele verschillen in de gevolgen van een risicoanalyse bij de verschillende uitvoerders. Dat is de reden dat nu de uitvoerders worden behandeld aan de hand van wetenschappelijke literatuur. De externe onafhankelijke uitvoerder is een private actor, terwijl de burgemeester en commissie vanuit gemeenteraad een publieke actor zijn.

De private adviesbureaus in de publieke sector dragen bij aan het opbouwen van vertrouwen in de overheid en zorgen voor tevredenheid bij de burgers (Steiner, Kaiser, & Reichmuth, 2018). Redenen voor de overheid om gebruik te maken van externe bureaus is onder andere de gedachte dat kennis van buiten halen goedkoper is dan het zelf op te doen en met het doel om onzekerheid te reduceren (Steiner, Kaiser, & Reichmuth, 2018). Daarnaast kan de keuze voor een extern bureau voortkomen uit een gebrek aan vaardigheden binnen de gemeente en wordt de taak sneller uitgevoerd (Hughes, Dalziel, Baker, & Fox, 2007). Kortom, een privaat adviesbureau kan bijdragen aan meer vertrouwen in de lokale overheid. Hieruit volgt de volgende hypothese:

Hypothese 2: Het laten uitvoeren van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders door een extern bureau leidt tot meer vertrouwen in de overheid dan bij andere uitvoerders.

Een burgemeester in Nederland heeft volgens de gemeentewet de taak om de bestuurlijke integriteit van de gemeente te bevorderen (art. 170 lid 2 Gemeentewet). De afgelopen jaren is de focus op deze taak significant toegenomen, wat betekent dat burgemeesters steeds meer met integriteit bezig zijn (Karsten & Jacobs, 2022). Karsten & Jacobs (2022) stellen zelfs dat dit een vorm van geformaliseerd ethisch leiderschap is. Burgemeesters worden in Nederland niet gekozen, maar centraal voorgedragen. Verheul en Schaap (2010) stellen, na vergelijkend onderzoek in Nederland en Engeland, dat er geen significante verschillen in leiderschapsuitdagingen met gekozen burgemeesters zitten. Zowel gekozen als voorgedragen burgemeesters hebben de connectieve rol van *pater familias* van een gemeenschap (Verheul & Schaap, 2010). Een connectieve rol houdt in dit geval in dat de burgemeester een gefragmenteerde groep samen kan brengen. Al met al is integriteit een onderdeel van de functie van de burgemeester en hebben ze een verbindende rol in de gemeente.

De laatste optie is een commissie, die bestaat uit drie raadsleden (VNG, 2018). Deze commissie is onderdeel van de gekozen overheid, waarin, zoals in de inleiding besproken, maar weinig vertrouwen is. Verder schijnt de burger niet heel erg op de hoogte te zijn van wat een raadslid doet en is zijn oordeel niet direct positief over raadsleden (Denters, Vollaard, Bovenkamp, & Meijerink, 2018). Uit onderzoek van Denters (2012) blijkt dat burgers tevreden zijn over de wijze waarop raadsleden zich inzetten voor hun partijprogramma. Desalniettemin vinden burgers dat niet het meest belangrijk wat een raadslid doet (Denters, 2012). Burgers zijn minder tevreden over representativiteit in de raad, de mate waarin de

inbreng van burgers wordt bewaakt en het zorgen voor mogelijkheden tot participatie (Denters, 2012). Concluderend hebben burgers niet een heel goed beeld van raadsleden en hebben ze aanmerkingen op hun functioneren. Vanuit wat bekend is over burgemeesters en raadsleden volgen de volgende hypothesen:

Hypothese 3: Het laten uitvoeren van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders door een burgemeester leidt tot meer vertrouwen in de overheid dan het uitvoeren hiervan door een commissie.

Hypothese 4: Het laten uitvoeren van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders door een commissie leidt niet tot meer vertrouwen in de overheid.

2.5 Conceptueel Model

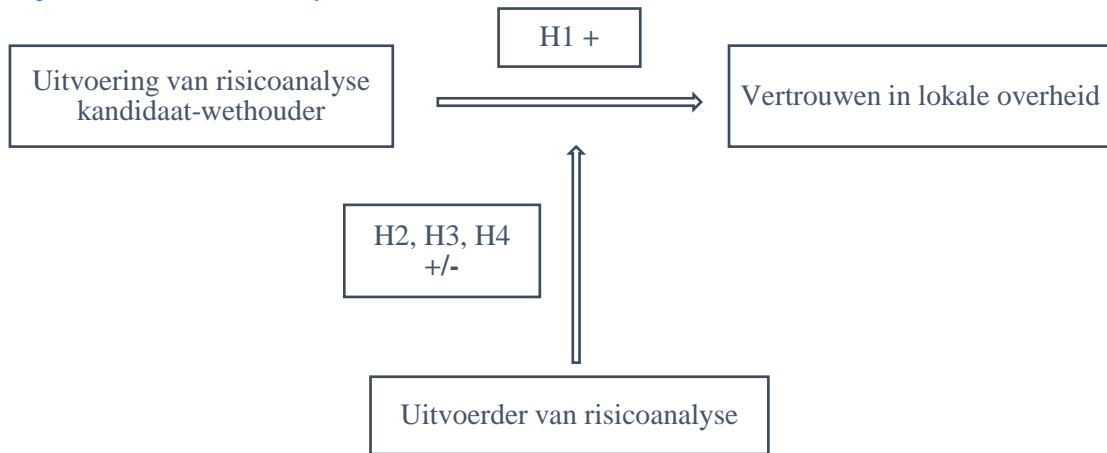
In figuur 2.1 staat de weergave van het conceptueel model naar aanleiding van het theoretisch kader. De uitvoerder van de risicoanalyse is in dit model de modererende variabele. Moderatie vindt plaats op het moment dat de modererende variabele de relatie tussen twee variabelen versterkt of verzwakt (Pandey & Moynihan, 2006). In dit geval is dat de relatie tussen de uitvoering van risicoanalyses en vertrouwen in de lokale overheid.

In het theoretisch kader komt naar voren dat risicoanalyses voor kandidaat-wethouders gericht zijn op integriteit. Uit onderzoek is al gebleken dat het integriteitsbewustzijn van de wethouders hierdoor toeneemt. Daarnaast is integriteit een reden om vertrouwen te hebben in iets of iemand. De verwachting is dan ook dat het uitvoeren van een risicoanalyse zorgt voor meer vertrouwen in de lokale overheid. Ook zitten er verschillen tussen de uitvoerders van de risicoanalyses. Private adviesbureaus dragen bij aan het opbouwen van vertrouwen in de overheid. De verwachting is dat wanneer een privaat adviesbureau de risicoanalyse uitvoert, dit het effect versterkt. De burgemeester heeft een verbindende rol in de samenleving als zogenaamde *pater familias*. Vanuit deze verbindende rol is de verwachting dat de burgemeester als uitvoerder van een risicoanalyse de relatie tussen risicoanalyses en vertrouwen versterkt. Over raadsleden in het algemeen is bekend dat burgers niet direct weten wat ze doen en dat ze niet heel positief gestemd zijn over hen. Daaruit volgt dat de uitvoering van een risicoanalyse door een commissie niet leidt tot meer vertrouwen in de overheid. In het hoofdstuk methode wordt behandeld hoe de hypothesen worden getoetst.

In hoeverre leidt de uitvoering van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders tot vertrouwen in de lokale overheid?

Figuur 2.1

Conceptueel model risicoanalyses en vertrouwen in lokale overheid

3. Methode

In dit hoofdstuk wordt de methode besproken die gebruikt wordt om antwoord te vinden op de hoofdvraag en empirische deelvragen. Allereerst wordt het ontwerp van het onderzoek besproken en daarna wordt ingegaan op de dataverzameling. Vervolgens wordt gekeken naar de operationalisering. Tot slot wordt de betrouwbaarheid en validiteit besproken.

3.1 Ontwerp onderzoek

Voor dit onderzoek wordt een kwantitatief experimenteel onderzoek gedaan naar de invloed van de uitvoering van risicoanalyses bij kandidaat-wethouders op het vertrouwen in de lokale overheid. Het ontwerp van het onderzoek is *between-subjects*, wat betekent dat verschillende respondentengroepen worden vergeleken. Het experimentele facet van de methode is het gebruik van vignetten. Voor een kwantitatief experimenteel onderzoek is allereerst gekozen, omdat het concept vertrouwen wordt gemeten. Dit is een houding van een burger tegenover de overheid. Hiervoor kan een kwantitatieve analyse goed gebruikt worden (Groeneveld, Lars Tummers, Bronkhorst, Ashikali, & van Thiel, 2015). Er wordt hier gekozen voor een vignetsurvey experiment, omdat dit een goed instrument is om houdingen tegenover een concept te meten (Jilke & Ryzin, 2017). Een tweede reden is dat deze vorm een goed instrument is om causaliteit te meten tussen het concept uitvoerder van risicoanalyse en vertrouwen in de lokale overheid (Jilke & Ryzin, 2017).

De afhankelijke variabele is in dit onderzoek vertrouwen in de lokale overheid en de onafhankelijke variabele is de uitvoerder van de risicoanalyse. Om antwoord te verkrijgen op de onderzoeksvraag - *In hoeverre leiden risicoanalyses voor kandidaat-wethouders tot vertrouwen in de lokale overheid?* – wordt gebruik gemaakt van de vragenlijst van Grimmelikhuijsen & Knies (2017). Het onderzoek wordt gedaan in de vorm van een vignetsurvey experiment. Dit is een experiment waarin een concept, in dit geval vertrouwen in de lokale overheid, met verschillende kenmerken wordt gemeten. Elke respondent krijgt één van de verschillende vignetten te zien en wordt gevraagd deze te beoordelen (Jilke & Ryzin, 2017). Een vignet is een korte, zorgvuldig samengestelde beschrijving van een persoon, object of situatie, die een combinatie van kenmerken vertoont (Atzmüller & Steiner, 2010). In dit onderzoek zijn vier vignetten geconstrueerd. Deze kunnen bestaan uit maximaal drie kenmerken, namelijk (1) geen risicoanalyse, (2) wel risicoanalyse en (3) de uitvoerder van de risicoanalyse met voor- en nadelen. De voor- en nadelen komen voort uit het theoretisch kader. Het vignet zonder risicoanalyse bevat logischerwijs geen uitvoerder. In dit onderzoek is sprake van één controlegroep en drie experimentele respondentengroepen. De controlegroep bestaat uit de groep respondenten zonder risicoanalyse en de experimentele groepen uit de groepen respondenten met risicoanalyse met verschillende uitvoerders.

In dit onderzoek wordt de vragenlijst eenmaal ingevuld door de respondent. Elke respondent krijgt door middel van randomisatie één vignet voorgelegd. Dit kan een vignet zijn zonder risicoanalyse of met risicoanalyse. De tweede optie bestaat uit één uitvoerder, namelijk een onafhankelijk bureau, de burgemeester en of commissie vanuit de gemeente. Dit zijn de vignetten in het onderzoek. Ook hier vult

de respondent de vragenlijst voor in. De keuze om niet alle vier de vignetten te tonen aan de respondenten heeft meerdere redenen. Allereerst om het *priming* effect te voorkomen, namelijk dat de eerste optie bijvoorbeeld steeds als meest gewenste wordt ingevuld. *Priming* gaat over het fenomeen dat de respondent beïnvloed kan worden door de voorafgaande vraag (Moss & Lawrence, 1997). In deze survey zou dit het geval kunnen zijn als steeds een extern bureau als het eerste vignet getoond wordt. Echter zou in dit geval ook gekozen kunnen worden om de uitvoerders in verschillende volgordes te presenteren aan de respondenten, maar uit reactie op een kleinschalige pilot met een conceptversie is voortgekomen dat vier keer dezelfde vragenlijst invullen te veel is.

3.2 Data verzameling

Alle data worden verzameld via de survey, zowel van de nulmeting als van de drie metingen met verschillende uitvoerders. De survey is eind april 2022 uitgezet en gesloten half juni 2022. De survey is via Qualtrics online gezet. Hij is verspreid via LinkedIn, de stageorganisatie, onder de masterstudenten Bestuurskunde, het intranet van de medewerkers van gemeente Waalwijk en informeel netwerk. Via deze verschillende kanalen wordt gepoogd een zo divers mogelijke doelgroep te bereiken en de vragenlijst in te laten vullen. Bij het uitzetten wordt gevraagd om de vragenlijst te delen, zodat er een sneeuwbalsteekproef kan ontstaan.

De data worden geanalyseerd door middel van SPSS en Excel. In deze twee programma's worden de statistische analyses uitgevoerd. In het onderzoek wordt gebruik gemaakt van ongepaarde t-toets. Middels deze test wordt het verschil gemeten tussen zonder risicoanalyse en met risicoanalyse. Om het verschil tussen de verschillende uitvoerders te bekijken wordt een enkelvoudige variantieanalyse uitgevoerd. Wanneer dit verschil significant is, wordt een *posthoc* test gedaan op dit verschil. De eerste empirische deelvraag kan beantwoord worden door voorgaande test. De tweede empirische deelvraag wordt beantwoord door middel van een regressieanalyse.

3.3 Operationalisering

De operationalisering van variabelen wordt ook wel het meetbaar maken van theoretische concepten genoemd (Van Thiel, 2021). De eerste stap is het definiëren van de theoretische begrippen. Dit is voor de variabelen risicoanalyses kandidaat-wethouders en vertrouwen in de lokale overheid gedaan in het theoretisch kader. De tweede stap is bepalen hoe dit theoretische begrip gemeten gaat worden. Metingen worden vaak gedaan door middel van schalen, zoals de Likertschaal (Van Thiel, 2021). Dat wordt in dit onderzoek ook gedaan voor het meten van vertrouwen in de lokale overheid.

3.3.1 Risicoanalyse kandidaat-wethouder

De onafhankelijke variabele in dit onderzoek is de uitvoering van de risicoanalyse kandidaat-wethouder. Dit is een nominale variabele. De variabele wordt in zoverre geoperationaliseerd dat de variabele wordt omschreven in de survey, zodat de respondent weet wat dit inhoudt. Hiervoor is gebruik gemaakt van de definiëring van Necker van Naem, zoals in het theoretisch kader beschreven.

3.3.2 Vertrouwen in de lokale overheid

Om het vertrouwen in de lokale overheid te operationaliseren wordt gebruik gemaakt van de items uit de vragenlijst van Grimmelikhuijsen & Knies (2017). Deze vragenlijst is een aangepaste versie van de vragenlijst van McKnight et al. (2002), die wordt gebruikt om vertrouwen in *e-commerce* te meten. De aangepaste versie is door twee academici en twee methodologische experts gemaakt (Grimmelikhuijsen & Knies, 2017). De metingen van deze vragen worden gedaan op een vijf-punts Likertschaal. Ook is bij elke Likertschaal de optie ‘weet ik niet’ toegevoegd. Vertrouwen in de lokale overheid bestaat uit drie componenten hier, namelijk (1) competentie, (2) welwillendheid en (3) integriteit. Voor dit onderzoek zijn de vragen vanuit het Engels naar het Nederlands vertaald. Dit is te zien in tabel 3.1.

Tabel 3.1
Vertaling en operationalisering vragenlijst

<u>Operationalisering</u>	Origineel Grimmelikhuijsen & Knies (2017)	Vragenlijst onderzoek
Vertrouwen in lokale overheid		
<i>Competence</i> <i>Competentie</i>	<p>/ [The municipality of XX] is capable.</p> <p>[The municipality of XX] is expert.</p> <p>[The municipality of XX] carries out its duty very well.</p>	<p>De lokale overheid van mijn gemeente is capabel.</p> <p>De lokale overheid van mijn gemeente heeft expertise.</p> <p>De lokale overheid van mijn gemeente voert haar taken erg goed uit.</p>
<i>Benevolence</i> <i>Welwillendheid</i>	<p>/ If citizens need help, [the municipality of XX] will do its best to help them. *</p> <p>[The municipality of XX] acts in the interest of citizens. *</p> <p>[The municipality of XX] is genuinely interested in the well-being of citizens.</p>	<p>Wanneer de burgers hulp nodig hebben, lokale overheid van mijn gemeente haar best doen om hen te helpen.</p> <p>De lokale overheid van mijn gemeente handelt in het belang van de burger.</p> <p>De lokale overheid van mijn gemeente is oprecht geïnteresseerd in het welzijn van de burger.</p>
<i>Integrity</i> <i>Integriteit</i>	<p>/ [The municipality of XX] approaches citizens in a sincere way.</p> <p>The municipality of XX] is sincere.</p> <p>[The municipality of XX] is honest.</p>	<p>De lokale overheid van mijn gemeente benadert burgers op een oprechte manier.</p> <p>De lokale overheid van mijn gemeente is oprecht.</p> <p>De lokale overheid van mijn gemeente is eerlijk.</p>

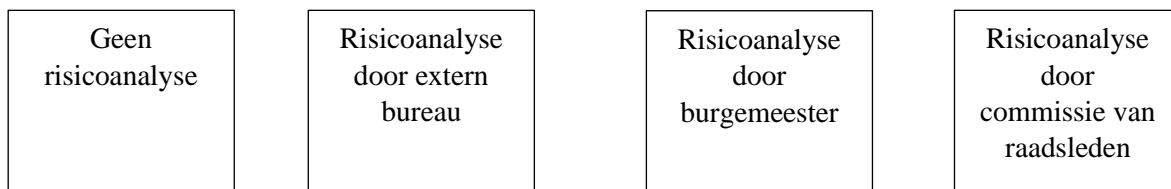
3.3.3 Controlevariabelen

Vanuit het theoretisch kader komt naar voren dat er verschillende variabelen invloed hebben op vertrouwen in de overheid (Christensen & Læg Reid, 2005). Om die reden zijn deze variabelen meegenomen in de survey als controlevariabelen. Zo is geslacht, betrokkenheid bij politiek en tevredenheid met democratie geplaatst in de survey. De laatste twee worden gemeten op een schaal van 0 – 100. Verder is ook politieke voorkeur op het politiek spectrum van links naar rechts en de vraag of respondent landelijk of lokaal stemt meegenomen. Dit ter beantwoording van de empirische deelvragen. De leeftijd wordt achterhaald door het geboortjaar van de respondent. Tot slot wordt ook het opleidingsniveau gevraagd. Dit loopt van basisschool tot wo-master.

3.3.4 Vignetten

In totaal zijn er vier vignetten in de survey verwerkt, waarvan één het vertrouwen is in de lokale overheid zonder interventie. De vignetten zijn er met het doel te onderzoeken of er een relatie is tussen het uitvoeren van een risicoanalyse en vertrouwen in de lokale overheid en om eventuele verschillen tussen uitvoerders waar te nemen. Bij elk vignet zijn ook de voor- en nadelen getoond, zoals die in het rapport van het Ministerie van BZK staan. In de vragenlijst wordt in het vignet verteld wat de voor- en nadelen zijn van de desbetreffende uitvoerder. De versie van de vignetten, zoals gebruikt in de survey, zijn terug te vinden in de bijlage.

Figuur 3.1
Vignetten in survey

3.4 Betrouwbaarheid en Validiteit

3.4.1 Betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid van een onderzoek bestaat uit twee onderdelen (1) consistentie en (2) nauwkeurigheid van de metingen van de variabelen (Van Thiel, 2021, p.64). Een betrouwbare vignetsurvey bestaat uit betrouwbare metingen, een evenwichtig design en een representatieve steekproef van voldoende omvang (Steiner, Atzmüller, & Su, 2016). Binnen dit onderzoek wordt de betrouwbaarheid gewaarborgd door gebruik te maken van een bestaande vragenlijst, die is goedgekeurd door academici en methodologische experts. Dit zorgt voor consistentie van de metingen, omdat de vragenlijst al eerder gebruikt en goed bevonden is. In dit onderzoek wordt een theorie getoetst en geen representativiteit geclaimd. Het is desalniettemin wel van belang dat er voldoende respondenten zijn. Het doel is om minimaal 200 respondenten te hebben voor de survey. Om de interne betrouwbaarheid te meten, wordt de Cronbach's alpha gebruikt. Dit wordt berekend voor de drie onderdelen van vertrouwen in de vragenlijst. Grimmeliikhuijsen & Knies (2017) gaan in hun onderzoek uit van een

Cronbach's alpha van minimaal .7 om betrouwbaar te kunnen zijn. Dat geldt ook voor dit onderzoek. In hun onderzoek is dat ook gehaald op elk concept.

3.4.2 Interne validiteit

Het begrip interne validiteit verwijst naar of het juiste effect gemeten is (Van Thiel, 2021, p.66). In dit onderzoek is dat vertrouwen in de lokale overheid gemeten aan de hand van competentie, welwillendheid en integriteit. Alle drie valide indicatoren om vertrouwen in de overheid te meten. Door het gebruik van een survey kan de interne validiteit worden vastgesteld door experimentele controle. Hierdoor kan het causale effect worden toegewezen aan het vignet. Doordat dit effect niet onderhevig is aan andere veranderingen dan het vignet is het een intern valide gemeten effect (Steiner, Atzmüller, & Su, 2016).

3.4.3 Externe validiteit

Externe validiteit gaat over het generaliseren van de resultaten uit het onderzoek. Het doel van deze generaliseerbaarheid is dat er een uitspraak gedaan kan worden over de populatie (Van Thiel, 2021, p.66). Externe validiteit bij een vignetsurvey is echter vaak beperkt. Dit komt door de specifieke keuze voor vignettenfactoren, presentatiewijze, vignetvragen en selectie van respondenten. Waardoor geen conclusies over andere factoren en andere respondenten getrokken kunnen worden (Steiner, Atzmüller, & Su, 2016). Over het algemeen heeft een vignetsurvey een geringe externe validiteit. Echter, zoals al eerder gesteld, wordt een theorie getoetst in dit onderzoek en is het doel niet om representatieve uitspraken te kunnen doen. Hierdoor is de vignetsurvey een goed instrument voor dit onderzoek.

3.5 Pilot

De vragenlijst is online gezet, nadat hier door meerdere mensen naar is gekeken. Hieruit kwamen verschillende aandachtspunten voort. Allereerst is gekeken naar de formuleringen van de vragen, hieruit is één wijziging voortgekomen. De tweede component van competentie was vertaald als De lokale overheid van mijn gemeente bestaat uit experts en dit is veranderd in heeft expertise. In de pilotversie was sprake van een nulmeting van vertrouwen in de lokale overheid zonder risicoanalyse. Dit is veranderd in één van de vier vignetten om *priming* tegen te gaan. Hierdoor is ook de opzet van het onderzoek veranderd, namelijk van *within-subjects* naar *between-subjects* onderzoek. Hierdoor is de laatste empirische deelvraag veranderd. Eerst was dit: Zit er verschil tussen perceptie van vertrouwen in de lokale overheid bij politieke achtergrond na een risicoanalyse? Daarnaast werd als advies gegeven om de manipulatievraag niet direct achter de interventie te doen. Tot slot werd in de pilot gevraagd naar politieke voorkeur op basis van een spectrum (links-rechts en conservatief-progressief). Dit kan te ingewikkeld zijn om te beantwoorden. Daarom is gekozen om conservatief-progressief weg te halen uit dit spectrum. De vraag die gebruikt is voor de links-rechtspositie komt uit de *European Social Survey* vragenlijst (ESS, 2018). Qua praktische opmerkingen kwam naar voren tijdens de pilot dat er een knop in de vragenlijst moest komen om naar de vorige vraag te kunnen gaan. Na deze wijzigingen is de vragenlijst online gezet.

4. Resultaten en Analyse

Dit hoofdstuk presenteert de resultaten van het vignet onderzoek en de analyse van deze resultaten wordt besproken. De vragenlijst kon ingevuld worden tussen 25 april 2022 en 15 juni 2022. In totaal zijn er 197 respondenten geweest die de vragenlijst volledig hebben ingevuld. Allereerst wordt de opschoning van de data besproken worden. Dan wordt de beschrijvende statistiek gepresenteerd. Daarna worden de vier hypothesen getoetst. Tot slot worden de twee empirische deelvragen beantwoord in deze sectie.

4.1 Data opschoning

Voordat de data die uit de vragenlijst is voortgekomen gebruikt kunnen worden, zijn de data eerst “opgeschoond”. Dit is gebeurd door te kijken naar de missende waarden. De missende waarden bestaan uit de *weet ik niet* optie in de vragenlijst. Deze zijn als missende waarden gemarkeerd, omdat geen score toe te kennen is aan dit antwoord. Gekozen is om de missende waarde te vervangen door het gemiddelde van de ingevulde waardes van de desbetreffende categorie. Dit is alleen gedaan wanneer er minimaal één van de drie vragen per categorie (competentie, welwillendheid en integriteit) beantwoord is. De data zijn verwijderd wanneer meer dan drie *weet ik niet* opties zijn ingevuld en wanneer één categorie helemaal niet is ingevuld. Het aantal van drie is gekozen, omdat elk onderdeel van vertrouwen in de lokale overheid wordt gemeten in drie vragen. Dit heeft geleid tot het vervangen van 46 missende waardes, minimaal één en maximaal drie waardes per respondent, door het gemiddelde bij 24 respondenten ($V1 = 5$, $V2 = 5$, $V3 = 4$ en $V4 = 10$) en het verwijderen van 17 respondenten ($V1 = 3$, $V2 = 8$, $V3 = 4$ en $V4 = 2$). Na het vervangen van de missende waarden wordt voor elk vignet de variabele vertrouwen in de lokale overheid geconstrueerd. Deze variabele wordt geconstrueerd door het gemiddelde te berekenen van de drie categorieën. Tot slot is een uitbijteranalyse (*outlier analysis*) uitgevoerd op alle vignetten. Dit is gedaan door interkwartielmethode (Barbato, Barini, Genta, & Levi, 2011). Voor elk vignet is het eerste en derde kwartiel berekend. Het bereik is berekend door anderhalf keer de interkwartielafstand af te trekken van het eerste kwartiel en op te tellen bij het derde kwartiel wordt het bereik berekend. De scores die hierbuiten zijn gevallen, zijn verwijderd. Uiteindelijk zijn er 169 respondenten bruikbaar voor de analyse ($V1 = 40$, $V2 = 41$, $V3 = 43$ en $V4 = 45$).

4.2 Beschrijvende statistiek

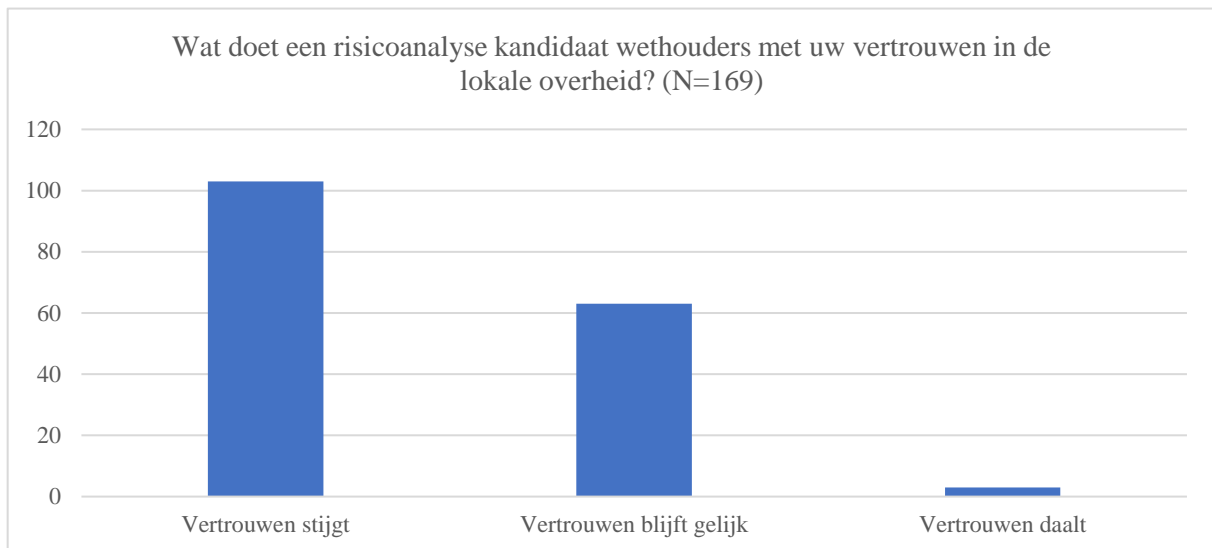
4.2.1 Demografische kenmerken

Van de 197 respondenten zijn uiteindelijk 169 bruikbaar voor de analyse. De vignetten zijn aselekt toegewezen aan de respondent. De gemiddelde leeftijd van de respondent was 29.8 jaar oud en de groep bestaat uit iets meer mannen dan vrouwen (Man = 54.4%, Vrouw 45.6%). Het gemiddelde opleidingsniveau van de respondenten ligt hoog. 48.5% heeft een wo master als hoogst genoten opleiding. De groep hbo en wo bachelor nemen respectievelijk 22.5% en 20.1% in. De overige 8.9% geeft aan mbo of het voortgezet onderwijs te hebben gehaald. De respondenten zijn gevraagd of zij al bekend waren met het concept van risicoanalyses kandidaat-wethouders. 21.9% was al bekend met dit concept en 78.1% had hier nog niet eerder van gehoord.

Aan het einde van de vragenlijst werd de manipulatievraag gesteld of risicoanalyses voor kandidaat-wethouders leiden tot meer vertrouwen in de lokale overheid. Hier geeft de meerderheid, namelijk 60.9%, aan dat dit leidt tot meer vertrouwen. Dit is te zien in het histogram in figuur 4.1.

Figuur 4.1

Overzicht antwoorden manipulatievraag

Om de betrouwbaarheid van de data te beoordelen wordt gekeken naar de samenhang van elk onderdeel van vertrouwen in de lokale overheid. Dit wordt gedaan door middel van de Cronbach's Alpha. Deze waarden zijn te zien in tabel 4.1. De waarde is voor elk vignet weergegeven en voor alle vignetten samen.

Tabel 4.1

Cronbach's Alpha per item

RA = Risicoanalyse	Competentie	Welwillendheid	Integriteit
Geen RA	.735	<u>.577</u>	.753
RA door extern bureau	.768	.818	.833
RA door burgemeester	.852	.784	.844
RA door commissie van raadsleden	.725	<u>.514</u>	.795
Alle vignetten	.778	<u>.694</u>	.810

Zoals uit tabel 4.1 blijkt dat in twaalf van vijftien gevallen de Cronbach's Alpha groter dan .7 is. Dat betekent dat het voor deze onderdelen een betrouwbare meting is. Opvallend is dat welwillendheid bij zowel geen risicoanalyse als bij een risicoanalyse door een commissie van raadsleden ruim onder de .7 ligt. Desalniettemin wordt toch besloten om de resultaten mee te nemen in de analyse. Dit allereerst omdat de schaal vanuit het eerdere onderzoek van Grimmelikhuijsen & Knies (2017) een betrouwbare schaal blijkt te zijn en daarnaast omdat geen één schaal in elke categorie onder de .7 is.

De score van vertrouwen in de lokale overheid is bepaald door het gemiddelde van alle drie de categorieën van de vragenlijst. De resultaten hiervan zijn te zien in tabel 4.2.

Tabel 4.2

Beschrijvende statistiek

	Gemiddelde	SD	Min	Max	N
	Vertrouwen				
Geen RA	10.2253	1.4334	6.33	13.33	40
RA door extern bureau	11.0449	1.8482	6.67	14.67	41
RA door burgemeester	10.9881	1.5367	7.33	14.50	43
RA door commissie van raadsleden	10.9742	1.3421	7.67	13.67	45

4.3 Toetsing hypothesen

De eerste hypothese wordt getoetst door een ongepaarde t-toets op het gemiddelde vertrouwen zonder risicoanalyse kandidaat-wethouder en het gemiddelde vertrouwen met risicoanalyse kandidaat-wethouder. Een t-toets vergelijkt de gemiddelden van twee groepen en toetst of dit verschil systematisch is (Van Thiel, 2021). Het significantieniveau wat gehanteerd wordt is .05. Wanneer dit significant blijkt, wordt voor de praktische relevantie de effectgrootte Cohens d berekend.

Hypothese 1: Het laten uitvoeren van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders leidt tot meer vertrouwen in de overheid.

Het gemiddelde vertrouwen zonder risicoanalyse kandidaat-wethouder is 10.2253 en de standaarddeviatie is 1.4334 ($N = 40$) en het gemiddelde vertrouwen met risicoanalyse kandidaat-wethouder is 11.0013 met een standaarddeviatie van 1.5692 ($N = 129$). Uit de Levene's toets blijkt dat er sprake is van gelijke variantie ($F = 1.141$, $p = .287$). Hier wordt bij de t-toets rekening mee gehouden. Uit de t-toets blijkt dat het gemiddelde vertrouwen met risicoanalyse kandidaat-wethouder significant hoger is dan het gemiddelde vertrouwen zonder risicoanalyse kandidaat-wethouder ($t(167) = -2.580$; $p = .006$). Hiermee wordt hypothese aangenomen. De effectgrootte Cohens d komt hier neer op .504. Dit is een middelgroot effect (Cohen, 1988).

De tweede hypothese wordt getoetst door een enkelvoudige variantieanalyse (*one-way-ANOVA*). Hier worden de gemiddelden van de drie vignetten met risicoanalyse vergeleken. Een variantieanalyse toets het verschil tussen twee of meerdere groepen. In het geval van een enkelvoudige variantieanalyse wordt het verschil op één variabele getoetst (Van Thiel, 2021). Ook hier wordt een significantieniveau van .05 gehanteerd. Wanneer de uitkomst van deze analyse significant is, wat betekent dat de gemiddelden van elkaar verschillen, wordt een post-hoc test uitgevoerd.

Hypothese 2: Het laten uitvoeren van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders door een extern bureau leidt tot meer vertrouwen in de overheid dan bij andere uitvoerders.

Het gemiddelde vertrouwen en standaarddeviatie is als volgt per uitvoerder: extern bureau (11.0449 / 1.8482), burgemeester (10.9881 / 1.5367) en commissie van raadsleden (10.9742 / 1.3421). Op basis van de test van homogeniteit blijkt dat de varianties gelijk zijn ($p = .082$). Door de enkelvoudige variantieanalyse uit te voeren blijkt dat er geen significant verschil is in het gemiddelde vertrouwen tussen de verschillende uitvoerders ($F = .024, p = .997$). Hiermee wordt de tweede hypothese verworpen.

De derde hypothese wordt getoetst door een ongepaarde t-toets op het gemiddelde vertrouwen met risicoanalyse kandidaat-wethouder door de burgemeester en het gemiddelde vertrouwen met risicoanalyse kandidaat-wethouder uitgevoerd door een commissie van raadsleden. Het significantieniveau wat gehanteerd wordt is .05. Wanneer dit significant blijkt, wordt voor de praktische relevantie de effectgrootte Cohens d berekend.

Hypothese 3: Het laten uitvoeren van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders door een burgemeester leidt tot meer vertrouwen in de overheid dan het uitvoeren hiervan door een commissie.

Het gemiddelde vertrouwen met risicoanalyse kandidaat-wethouder door de burgemeester is 10.9881 en de standaarddeviatie 1.5367 ($N = 43$) en het gemiddelde vertrouwen met risicoanalyse kandidaat-wethouder door een commissie is 10.9742 met een standaarddeviatie van 1.3421 ($N = 45$). Uit de Levene's toets blijkt dat er sprake is van gelijke variantie ($F = .610, p = .437$). Hier wordt bij de t-toets rekening mee gehouden. Uit de t-toets blijkt dat het gemiddelde risicoanalyse kandidaat-wethouder door de burgemeester niet significant hoger is dan het gemiddelde vertrouwen met risicoanalyse kandidaat-wethouder door een commissie ($t(86) = .045; p = .964$). Hiermee wordt hypothese verworpen.

De vierde hypothese wordt getoetst door een ongepaarde t-toets op het gemiddelde vertrouwen zonder risicoanalyse kandidaat-wethouder en het gemiddelde vertrouwen met risicoanalyse kandidaat-wethouder uitgevoerd door een commissie van raadsleden. Het significantieniveau wat gehanteerd wordt is .05. Wanneer dit significant blijkt, wordt voor de praktische relevantie de effectgrootte Cohens d berekend.

Hypothese 4: Het laten uitvoeren van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders door een commissie leidt niet tot meer vertrouwen in de overheid.

Het gemiddelde vertrouwen zonder RA is 10.2253 en de standaarddeviatie is 1.4334 ($N = 40$) en het gemiddelde vertrouwen met RA is 10.9742 met een standaarddeviatie van 1.3421 ($N = 45$). Uit de Levene's toets blijkt dat er sprake is van gelijke variantie ($F = .001, p = .97$). Hier wordt bij de t-toets rekening mee gehouden. Uit de t-toets blijkt dat het gemiddelde vertrouwen met risicoanalyse kandidaat-wethouder uitgevoerd door een commissie van raadsleden niet significant hoger is dan het gemiddelde vertrouwen zonder risicoanalyse kandidaat-wethouder ($t(83) = -2.487, p = .015$). Hiermee wordt hypothese verworpen. Een risicoanalyse kandidaat-wethouder uitgevoerd door een commissie van

raadsleden leidt significant wel tot meer vertrouwen dan bij geen uitvoering van een risicoanalyse kandidaat-wethouder.

4.4 Regressieanalyse

In het kader van de laatste empirische deelvraag wordt een meervoudige regressieanalyse uitgevoerd. Door middel van een regressieanalyse kan de uitkomstvariabele, in dit geval vertrouwen in de lokale overheid, voorspeld worden door andere variabelen (Field, 2009). Aangezien uit hypothese 2 blijkt dat geen significant verschil zit tussen het vertrouwen in de lokale overheid bij uitvoering van een risicoanalyse door verschillende uitvoerders wordt de data gebruikt van alle drie deze vignetten. In het eerste model worden alleen de variabelen leeftijd en geslacht meegenomen. In het tweede model worden voor de politieke achtergrond drie variabelen meegenomen: politieke betrokkenheid, tevredenheid met de democratie en links-rechts positionering. Politieke betrokkenheid in vergelijking met anderen en tevredenheid met democratie in vergelijking met anderen worden op een schaal van nul tot en met honderd gemeten, waar nul is laag en honderd is hoog. De variabele links-rechtspositionering wordt gemeten op een schaal van nul tot en met tien, waar nul is links en tien is rechts. De variabelen worden tegelijkertijd aan het model toegevoegd. Dit omdat dit wordt gezien als een goede methode voor het toetsen van een theorie (Field, 2009).

Wat is de bijdrage van de politieke achtergrond op het vertrouwen in de lokale overheid na een risicoanalyse?

Voordat de regressieanalyse wordt uitgevoerd, moet gekeken worden of de het model aan vier assumpties voldoet (Field, 2009).

1. Er is een lineaire relatie tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabelen;
2. Er is homoscedasticiteit;
3. Tussen de onafhankelijke variabelen is geen multicollineariteit.
4. De standaardafwijking is normaal verdeeld.

Om de eerste twee assumpties te toetsen wordt gekeken naar de *scatter plots*. Deze zijn te vinden in Appendix 4. Zoals daar te zien is, is er sprake van een lineaire relatie tussen de variabelen en de het vertrouwen in de lokale overheid. Ook is er sprake van homoscedasticiteit. Field (2009) stelt dat dit gezegd kan worden wanneer er geen duidelijke uitschieters zijn in de *scatter plots* en de wolk van stippen gelijkmatig verdeeld is rondom de lijn. Om multicollineariteit uit te sluiten wordt gekeken naar de VIF-waarden van de afhankelijke variabelen. Wanneer deze groter dan tien is, is er reden voor zorgen (Field, 2009). In tabel 4.3 is te zien dat hier bij geen van de variabelen sprake van is. Wel dient hier opgemerkt te worden dat wanneer de gemiddelde VIF-waarde groter dan één is dat regressie *biased* kan zijn. Dat is hier het geval. Daarnaast wordt gekeken naar de *tolerance*. Wanneer deze lager dan .1 is, is dit problematisch (Field, 2009).

Tabel 4.3
VIF-waardes

	Tolerance	VIF
Politieke betrokkenheid (P)	.838	1.193
Tevredenheid met democratie (T)	.828	1.208
Links-rechts positionering (LR)	.986	1.015

Om de laatste voorwaarde te toetsen is een histogram en een normaliteitsplot van de afhankelijke variabele gemaakt. Deze zijn te vinden in Appendix 4. Hier is te zien dat sprake is van een normale verdeling, omdat de *curve* de vorm van een bel heeft in het histogram (Field, 2009). Wanneer gekeken wordt naar het normaliteitsplot is ook te zien dat sprake is van een normale verdeling, omdat een rechte lijn te zien is (Field, 2009).

In tabel 4.4 zijn de uitkomsten van de regressieanalyse te lezen. Model 1 met de verklarende variabelen leeftijd en geslacht is geen significant model $F(2.126) = 3.233, p = .065$. De verklaarde variantie van leeftijd en geslacht op het vertrouwen in de lokale overheid na een risicoanalyse is 4.2 procent. De regressiecoëfficiënt van leeftijd .031 is alleen significant in dit model ($t(126) = -2.282, p < .05$). Hieruit volgt dat hoe ouder iemand is dit zorgt voor een toename in het vertrouwen in de lokale overheid bij uitvoering van een risicoanalyse.

Model 2 daarentegen met de politieke achtergrond variabelen als toevoeging is een significant model ($F(5.123) = 7.251, p < .001$). De verklaarde variantie van deze variabelen het vertrouwen in de lokale overheid na een risicoanalyse is 22.8%. Leeftijd is in dit model nog steeds een significante voorspeller voor het vertrouwen in de lokale overheid. De mate waarin iemand links of rechts georiënteerd is, is geen significante voorspeller in dit model. De politieke betrokkenheid in vergelijking met anderen ($\beta = .014; t(123) = 2.280; p < .05$) en de tevredenheid met democratie in vergelijking met anderen ($\beta = .023; t(123) = 3.060; p < .01$) zijn in dit model wel significante voorspellers van vertrouwen in de lokale overheid bij uitvoering van een risicoanalyse.

Door middel van de regressieanalyse is antwoord gezocht op de tweede deelvraag: Wat is de bijdrage van de politieke achtergrond op het vertrouwen in de lokale overheid na een risicoanalyse? Hieruit blijkt dat politieke betrokkenheid en tevredenheid met de democratie bijdragen aan dit vertrouwen. Hoe hoger dit is, hoe hoger het vertrouwen. Verder blijkt dat de links-rechts positionering van een burger niet van invloed is op het vertrouwen in de lokale overheid wanneer een risicoanalyse wordt uitgevoerd.

Tabel 4.4
Meervoudige regressieanalyse

Vertrouwen in de lokale overheid bij uitvoering risicoanalyse		
	<i>Model 1</i>	<i>Model 2</i>
(Constant)	11.883	10.231
<i>Controlevariabelen</i>		
Leeftijd	-.027*	-.034**
Geslacht (0 = vrouw, 1= man)	-.070	-.090
<i>Onafhankelijke variabelen</i>		
Politieke betrokkenheid		.014*
Tevredenheid met democratie		.023**
Links-rechts positionering		-.108
F	2.792	7.251***
R²	.042	.228

*significant bij $p < .05$ / **significant bij $p < .01$ / ***significant bij $p < .001$

5. Conclusie & Discussie

In dit laatste hoofdstuk worden de resultaten en analyse in het licht van de hoofdvraag en de doelstelling geëvalueerd. Ook worden hier de twee empirische deelvragen beantwoord. In de discussie wordt een vergelijking tussen de conclusies met het theoretisch kader gemaakt. Verder worden de limitaties van dit onderzoek besproken en wordt op het onderzoek en de rol van de onderzoeker gereflecteerd. Tot slot worden aanbevelingen gedaan.

5.1 Conclusie & Discussie

De hoofdvraag van dit onderzoek is: *In hoeverre leidt de uitvoering van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders tot vertrouwen in de lokale overheid?* Een vignet experiment is gebruikt ter beantwoording van de op de hoofdvraag. Uit dit onderzoek blijkt dat de uitvoering van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders zorgt voor significant meer vertrouwen in de lokale overheid dan zonder de uitvoering van een risicoanalyse. Het effect van het wel uitvoeren van een risicoanalyse kandidaat-wethouder is uitgedrukt in de effectgrootte Cohen's d ter grootte van .504. Een risicoanalyse kandidaat-wethouder zorgt voor een positief middelgroot effect op het vertrouwen in de lokale overheid. Dit is in lijn met de verwachtingen geschetst in het theoretisch kader. Hoewel nog vrijwel geen literatuur over de relatie risicoanalyses kandidaat-wethouders en vertrouwen in de lokale overheid beschikbaar is, komt vanuit de literatuur naar voren dat integriteit leidt tot meer vertrouwen in iets of iemand (Lind, 2001; Colquitt, Scott, & LePine, 2007). Daarnaast volgt uit de theorie dat de burger meer vertrouwen in de leider krijgt, naarmate deze politiek leider meer integer gedrag laat zien ('t Hart & Tummers, 2019). De doelstelling van dit onderzoek is om een theorie te toetsen en te kijken of risicoanalyses leiden tot meer vertrouwen in de lokale overheid en of de mate van vertrouwen afhankelijk is van de uitvoerder van deze analyse; een extern bureau, de burgemeester of een commissie vanuit de gemeenteraad. De theorie die uit dit onderzoek voort komt is als volgt: De uitvoering van risicoanalyses kandidaat-wethouders leidt tot meer vertrouwen in de lokale overheid. Het maakt geen verschil of deze risicoanalyse wordt uitgevoerd door een extern bureau, de burgemeester of een commissie vanuit de gemeenteraad.

Op grond van dit onderzoek bleek het niet mogelijk om een verschil te vinden tussen de verschillende uitvoerders, waardoor niet alle resultaten overeenkomen met de hypothesen die zijn opgesteld vanuit het theoretisch kader. Dit is tevens het antwoord op de eerste empirische deelvraag: *Is er verschil in de perceptie van vertrouwen in de lokale overheid na een risicoanalyse door verschillende uitvoerders?* Het antwoord hierop is nee. Dit is gebleken vanuit de enkelvoudige variantieanalyse. Het meest opvallend hier is dat vanuit de theorie de verwachting is dat een commissie van raadsleden niet tot extra vertrouwen leidt, maar vanuit de analyse blijkt dit wel zo te zijn. Sterker nog, het verschilt ook niet van andere uitvoerders in dit onderzoek. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de burger over het algemeen vaak geen idee heeft wat een raadslid zijn werk inhoudt en vaak niet positief is gestemd over een raadslid. De uitvoering van een risicoanalyse door een extern bureau leidt tot meer vertrouwen in de overheid. Dat is in lijn met de theorie die stelt dat een extern bureau zorgt voor het opbouwen van

vertrouwen in de overheid (Steiner, Kaiser, & Reichmuth, 2018). Maar uit dit onderzoek blijkt niet dat dit zorgt voor meer vertrouwen in de lokale overheid dan bij de andere uitvoerders, wat wel verwacht wordt vanuit de theorie. De tweede empirische deelvraag is: *Wat is de bijdrage van de politieke achtergrond op het vertrouwen in de lokale overheid na een risicoanalyse?* In dit onderzoek blijkt dat politieke betrokkenheid in vergelijking met anderen en tevredenheid met de democratie in vergelijking met anderen een significante bijdrage hieraan leveren. Het model dat gebruikt maakt van de variabelen voor politieke achtergrond verklaart 22.8% van de variantie van het vertrouwen in de lokale overheid na uitvoering van risicoanalyse kandidaat-wethouder.

Tot slot wordt middels dit onderzoek aangetoond zien dat de vignetten als adequaat middel dienen om verschil aan te tonen tussen de situatie waarin wel of niet een risicoanalyse kandidaat-wethouder wordt uitgevoerd.

5.2 Limitaties

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een niet representatieve steekproef van de Nederlandse samenleving. De gemiddelde leeftijd in dit onderzoek ligt met 29.8 jaar ongeveer dertien jaar onder het gemiddelde (CBS, 2022). Daarnaast heeft in Nederland ongeveer 40% een hbo-diploma of hoger en ligt dat in deze steekproef op om en nabij de 90%. Hoewel het niet het doel is van dit onderzoek om representatieve uitspraken te doen, moet wel in ogenschouw genomen worden dat deze resultaten niet direct te generaliseren zijn.

Daarnaast is ook een aantal van de respondenten niet meegenomen in de resultaten in de analyse om dat deze te vaak *weet ik niet* hebben ingevuld. Dit zou kunnen duiden op het gegeven dat respondenten het een lastige vraagstelling vinden. Sommige respondenten hebben dit ook teruggekoppeld aan de onderzoeker. Verder kan het gebruik van vignetten ook een limitatie zijn geweest: aan de respondenten worden gevraagd om een hypothetische situatie voor te stellen. Als de respondent zich in een werkelijke situatie zal bevinden waar een risicoanalyse wordt uitgevoerd, dan is het de vraag of dezelfde houding ten opzichte van het concept risicoanalyses wordt aangenomen.

5.3 Aanbevelingen

In deze paragraaf worden de bestuurlijke aanbevelingen en de aanbevelingen wat betreft vervolgonderzoek gepresenteerd. Deze bestaan uit drie bestuurlijke aanbevelingen en drie aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

5.3.1 Bestuurlijke aanbevelingen

Uit het onderzoek *de Laagvertrouwensamenleving* van Kenniswerkplaats Leefbare Wijken (2021) is gebleken dat het vertrouwen in de overheid afneemt. Vanuit dit onderzoek is gebleken dat risicoanalyses kandidaat-wethouders leiden tot meer vertrouwen in de lokale overheid. Op grond van dit gegeven worden de volgende aanbevelingen geformuleerd:

1. In dit onderzoek komt naar voren dat bijna acht op de tien mensen niet op de hoogte zijn van het fenomeen risicoanalyses voor kandidaat-wethouders. De eerste concrete aanbeveling die daarom wordt gegeven is dat gemeentes die deze risicoanalyse voor kandidaat-wethouders uitvoeren, dit open en duidelijk moeten communiceren aan hun inwoners. Dit kan via verschillende kanalen: sociale media, plaatselijke krant of in de uitnodigingsbrief voor het stemmen;
2. Naast een aanbeveling op gemeentelijk niveau, ook één aanbeveling op nationaal niveau. In de inleiding is te lezen dat het vertrouwen in de lokale overheid laag is. Nu het eerste wetsvoorstel om de risicoanalyses voor kandidaat-wethouders verplicht te maken het niet heeft gehaald, is het verstandig om dit te verbeteren naar aanleiding van de commentaren van de Raad van State. Sinds in het coalitieakkoord staat dat gewerkt moet worden aan herstel van het vertrouwen van de overheid, is de verplichting van de uitvoering risicoanalyse voor kandidaat-wethouders een goed instrument om hier een start mee te maken. Kortom, zorg voor de komende gemeenteraadsverkiezingen voor een verplichte uitvoering van de risicoanalyses;
3. Mocht de verplichting ook voor de komende gemeenteraadsverkiezingen niet op tijd doorgevoerd worden, dan volgt nog een laatste aanbeveling op gemeentelijk niveau. Nu er nog gemeenten zijn die geen risicoanalyse kandidaat-wethouders uit laten voeren, is deze aanbeveling meer voor de hand liggend. Laat risicoanalyses voor kandidaat-wethouders uitvoeren binnen de gemeente, wanneer de gemeente het vertrouwen in haar lokale overheid wil vergroten.

5.3.2 Vervolgonderzoek

Dit onderzoek kan gezien worden als een verkennend onderzoek naar de werking van de uitvoering van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders op het vertrouwen in de lokale overheid. Het doel van dit onderzoek is het toetsen van een theorie geweest. Vanuit dit onderzoek worden de volgende aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek:

1. In dit onderzoek is geen representativiteit geclaimd, waardoor de conclusies voor dit onderzoek niet overal hoeven te gelden. In dit onderzoek is een relatief kleine, jonge en hoogopgeleide steekproef onderzocht. Om te kijken of de theorie die ontwikkeld is ook breder uit te rollen is, is de aanbeveling om een onderzoek naar de invloed van uitvoering van risicoanalyses kandidaat-wethouders te doen onder een representatieve steekproef van stemgerechtigde Nederlanders;
2. Ook is in dit onderzoek een verschil waarneembaar tussen het vertrouwen in de lokale overheid bij uitvoering van risicoanalyses kandidaat-wethouders door verschillende uitvoerders, maar is dit verschil niet significant. In dit onderzoek is geen kwalitatief element toegevoegd. Een aanbeveling is om dit te doen in een vervolgonderzoek om te kijken of de burger een uitvoerder verschillend beoordeelt en wat de redenen hiervoor zijn;

3. Verder is in de wetenschappelijke literatuur nog nauwelijks over het fenomeen risicoanalyses kandidaat-wethouders geschreven. Daarom wordt aanbevolen om meer onderzoek te doen naar de werking van risicoanalyses voor kandidaat-wethouders om zo beter inzicht in deze werking te krijgen.

Bibliografie

- Armstrong, E. (2005). Integrity, transparency and accountability in public administration: Recent trends, regional and international developments and emerging issues. *United Nations, Department of Economic and Social Affairs, 1*(10).
- art. 170 lid 2 Gemeentewet. (8, Maart 2022). Retrieved from <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005416/2022-01-01#TiteldeelIII>
- Atzmüller, C., & Steiner, P. M. (2010). Experimental Vignette Studies in Survey Research. *Methodology European Journal of Research Methods for the Behavioral and Social Sciences, 6*(3), 128-138.
- Barbato, G., Barini, E., Genta, G., & Levi, R. (2011). Features and performance of some outlier detection methods. *Journal of Applied Statistics, 38*(10), 2133-2149.
- Berry, C., Sackett, P. R., & Wiemann, S. (2007). A review of recent developments in integrity test research. *Personnel Psychology, 60*(2), 271-301.
- BMC. (2018). *Integriteitsscreening voor wethouders en andere politieke ambtsdragers*. Amersfoort: BMC Yacht Group. Retrieved from <https://www.bmc.nl/werkvelden/oplossingen/toets-integriteit-voor-politiek-ambtsdragers>
- Bouwmans, H. (2022). Wethoudersonderzoek 2021: Om de dag stopt er een wethouder. *Binnenlands Bestuur, 43*(1), 16-18.
- Bowler, S., & Karp, J. A. (2004). Politicians, Scandals, and Trust in Government. *Political Behavior, 26*(3), 271-287.
- CBS. (2022, Juni 21). *Leeftijdsverdeling*. Retrieved from CBS: <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/leeftijd/bevolking#:~:text=Gemiddeld%20zijn%20inwoners%20van%20Nederland%2042%2C3%20jaar%20oud.>
- Christensen, T., & Læg Reid, P. (2005). Trust in Government – the Relative Importance of Service Satisfaction, Political Factors and Demography. *Public performance & management review, 28*(4), 487-511.
- Citrin, J., & Stoker, L. (2018). Political Trust in a Cynical Age. *Annual Review of Political Science, 21*, 49-70.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences (2nd edition)*. New York: Lawrence Erlbaum Associates.

- Colquitt, J. A., Scott, B. A., & LePine, J. A. (2007). Trust, Trustworthiness, and Trust Propensity: A Meta-Analytic Test of Their Unique Relationships With Risk Taking and Job Performance. *Journal of Applied Psychology*, 92(4), 909-927.
- Cropanzano, R., Anthony, E. L., Daniels, S., & Hall, A. V. (2017). Social exchange theory: A critical review with theoretical remedies. *Academy of Management Annals*, 11(1), 479-516.
- Dalton, R. J. (2005). The Social Transformation of Trust in Government. *International Review of Sociology*, 15(1), 133-154.
- Delemarre, F. (1954). Stadhuis: ingang wethouderskamer (afbeelding voorblad). *Ingang wethouderskamer - Maastricht*. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Maastricht.
- Denters, B., Vollaard, H., Bovenkamp, H. v., & Meijerink, F. (2018). Gekozen en niet-gekozen vertegenwoordigers op lokaal niveau. In G. Jansen, & B. Denters, *Democratie dichterbij: Lokaal Kiezersonderzoek 2018* (pp. 18-26). Enschede: Universiteit Twente.
- Denters, S. (2012). A dirty job that needs to be done! De rol van het raadslid in de ogen van Nederlandse burgers. *Bestuurswetenschappen*, 66(3), 14-34.
- Engbersen, G., Bochove, M. v., Boom, J. d., Bussemaker, J., Farisi, B. e., Krouwel, A., . . . Wensveen, P. v. (2021). *De Laagvertrouwensamenleving*. Rotterdam: Kenniswerkplaats Leefbare Wijken.
- Engelbrecht, A. S., Heine, G., & B.Mahembe. (2017). Integrity, ethical leadership, trust and work engagement. *Leadership & Organization Development Journal*, 38(3), 368-379.
- ESS. (2018). *Dutch Questionnaire Round 9*. ESS. Retrieved from http://www.europeansocialsurvey.org/docs/round9/fieldwork/netherlands/ESS9_questionnaires_NL.pdf
- Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS*. London: SAGE Publications Ltd.
- Grimmelikhuijsen, S. (2010). Transparency of Public Decision-Making: Towards Trust in Local Government? *Policy & Internet*, 2(1).
- Grimmelikhuijsen, S., & Knies, E. (2017). Validating a scale for citizen trust in government organizations. *International Review of Administrative Sciences*, 83(3), 583-601.
- Groeneveld, S., Lars Tummers, Bronkhorst, B., Ashikali, T., & van Thiel, S. (2015). Quantitative Methods in Public Administration: Their Use and Development Through Time. *International Public Management Journal*, 18(1), 61-86.

- Harmsen, J. (2022, Februari 4). *Vertrouwen in de lokale overheid het sterkst gedaald aan de randen van Nederland*. Retrieved from Trouw: <https://www.trouw.nl/binnenland/vertrouwen-in-de-lokale-overheid-het-sterkst-gedaald-aan-de-randen-van-nederland~b3fbc42d/>
- Hendriks, F., Kienhues, D., & Bromme, R. (2016). Trust in science and the science of trust. In B. Blöbaum, *Trust and communication in a digitized world* (pp. 143-159). Cham: Springer.
- Huberts, L. (2014). *The integrity of governance. What it is, what we know, what is done, and where to go*. Basingstoke, England: Palgrave Macmillan.
- Huberts, L. (2018). Integrity: What it is and Why it is Important. *Public Integrity*, 20, 18-32.
- Huberts, L., Kaptein, M., & de Koning, B. (2021). Integrity Scandals of Politicians: A Political Integrity Index. *PUBLIC INTEGRITY*, 1-13.
- Hughes, M., Dalziel, R., Baker, K., & Fox, P. (2007). Local government attitudes to external consultancy support. *Public Money and Management*, 27(4), 241-243.
- Jilke, S., & Ryzin, G. G. (2017). Survey Experiments for Public Management Research. In O. Jam, S. Jilke, & G. G. Ryzin, *Experiments in Public Research* (pp. 117-138). Cambridge: Cambridge University Press.
- Karssing, E. (2007). *Morele competentie in organisaties*. Assen: Van Gorcum.
- Karsten, N., & Jacobs, S. P. (2022). ‘Moral Person’ or ‘Ethical Leader’? A Longitudinal Quantitative Analysis of Councilors’ Integrity Requirements for Dutch Mayors (2008–2019). *Public Integrity*, 24(3), 267-279.
- Keele, L. (2007). Social capital and the dynamics of trust in government. *American Journal of Political Science*, 51(2), 241-254.
- Lind, E. (2001). Fairness heuristic theory: Justice judgments as pivotal cognitions in organizational relations. In J. Greenberg, & R. Cropanzano, *Advances in organizational justice* (pp. 56-88). Stanford: Stanford University Press.
- McKnight, D., Choudhury, V., & Kacmar, C. (2002). Developing and validating trust measures for e-commerce: An integrative typology. *Information Systems Research*, 13(3), 334-359.
- Miller, A. H., & Listhaug, O. (1990). Political Parties and Confidence in Government: A Comparison of Norway, Sweden and. *British Journal of Political Science*, 20(3), 357-386.
- Ministerie van BZK. (2019). *Handleiding basisscan integriteit*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

- Moss, S. E., & Lawrence, K. G. (1997). The effects of priming on the self-reporting of perceived stressors and strains. *Journal of Organizational Behavior*, 18, 393-412.
- Necker van Naem. (2022, Februari 1). *Risicoscans integriteit raadsleden Brunssum*. Retrieved from Necker van Naem: <https://www.necker.nl/projecten/risicoscans-integriteit-raadsleden-brunssum/>
- Necker van Naem. (2022b, Maart 1). *Risicoanalyse raad of college*. Retrieved from Necker van Naem: <https://www.necker.nl/producten/risicoanalyse/>
- NVR. (2021, November 16). *Voorlopig geen verplichte risicoanalyse integriteit kandidaat-wethouder*. Retrieved from Nederlandse Vereniging voor Raadsleden: <https://www.raadsleden.nl/actueel/nieuws/voorlopig-geen-verplichte-risicoanalyse-integriteit-kandidaat-wethouder>
- Ollongren, K. (2021, November 15). *wetsvoorstel bevorderen integriteit en functioneren decentraal [Kamerbrief]*. Retrieved from Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/11/15/kamerbrief-over-wetsvoorstel-bevorderen-integriteit-en-functioneren-decentraal-bestuur>
- Omroep Zeeland. (2021, oktober 13). *Hoe de integriteitskwestie rond oud-wethouder Jaap Melse maar bleef doorsudderen*. Retrieved from Omroep Zeeland: <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/13949672/hoe-de-integriteitskwestie-rond-oud-wethouder-jaap-melse-maar-bleef-doorsudderen>
- Pandey, S. K., & Moynihan, D. P. (2006). Bureaucratic Red Tape and Organizational Performance: Testing the Moderating Role of Culture and Political Support. In G. A. Boyne, K. J. Meier, L. J. Jr., & R. M. Walker, *Public Service Performance*. Cambridge, Engeland: Cambridge University Press.
- Rijksoverheid. (2021, Juni 2021). *Verplichte risicoanalyse integriteit bij benoeming nieuwe wethouders*. Retrieved from Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/06/25/verplichte-risicoanalyse-integriteit-bij-benoeming-nieuwe-wethouders>
- Rijksoverheid. (2022, Mei 21). *Burgemeesters*. Retrieved from Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/burgemeesters>
- Rousseau, D. M., Sitkin, S. B., Burt, R. S., & Camerer, C. (1998). Not So Different After All: A Cross-discipline View of Trust. *Academy of Management Review*, 23(3), 393-404.
- Sackett, P. (1994). Integrity testing for personnel selection. *Current Directions in Psychological Science*, 3(3), 73-76.

- Steiner, P. M., Atzmüller, C., & Su, D. (2016). Designing Valid and Reliable Vignette Experiments for Survey Research: A Case Study on the Fair Gender Income Gap. *Journal of Methods and Measurement in the Social Sciences*, 7(2), 52-94.
- Steiner, R., Kaiser, C., & Reichmuth, L. (2018). Consulting for the Public Sector in Europe. In E. Ongaro, & S. V. Thiel, *The Palgrave handbook of public administration and management in Europe* (pp. 475-495). Palgrave Macmillan: London.
- 't Hart, P., & Tummers, L. (2019). *Understanding Public Leadership*. London: Palgrave.
- van den Heuvel, J., Huberts, L., van der Wal, Z., & Steenbergen, K. (2010). *Integriteit van het lokaal bestuur. Raadsgriffiers en gemeentesecretarissen over integriteit*. Amsterdam: Boom Lemma.
- van der Eijk, C. (2021). INTEGRITEIT OP DE RADAR. Een onderzoek naar de effectiviteit van de integriteitstoets voor kandidaat-wethouders.
- van der Weerden, T. (2022, Maart 15). *Wethouder Horst verzwegen relatie en legt functie neer*. Retrieved from 1Limburg: <https://www.1limburg.nl/wethouder-horst-verzwegen-relatie-en-legt-functie-neer>
- Van Thiel, S. (2021). *Bestuurskundig Onderzoek: een methodologische inleiding*. Bussum: Uitgeverij Couthino.
- van Wart, M. (2017). *Leadership in Public Organisations* (Vol. Chapter 6). New York: Routledge.
- Verheul, J., & Schaap, L. (2010). . Strong leaders? The challenges and pitfalls in mayoral leadership. *Public Administration*, 88(2), 439-454.
- VNG. (2018). *Integriteitstoets en/of risicoanalyse integriteit*. Den Haag: Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Retrieved from <https://vng.nl/publicaties/integriteitstoets-enof-risicoanalyse-integriteit-voor-kandidaat-wethouders>
- VNG. (2021, December 17). *Risicoanalyse voor kandidaat-wethouder nog niet verplicht*. Retrieved from VNG: <https://vng.nl/nieuws/risicoanalyse-voor-kandidaat-wethouder-nog-niet-verplicht#:~:text=Op%2015%20november%202021%20heeft,State%2C%20dat%20zeer%20kritisch%20is.>
- VVD, D66, CDA, & ChristenUnie. (2021). *'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' - Coalitieakkoord 2021-2025*. Den Haag.
- Yam, K. C., Reynolds, S. J., Wiltermuth, S. S., & Zhang, Y. (2021). The benefits and perils of job candidates' signaling their morality in selection decisions. *Personnel Psychology*, 74(3), 477-503.

Yukl, G. (2013). *Leadership in Organizations*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.

Appendix 1 Vragenlijst Survey

Risicoanalyses kandidaat-wethouders en Vertrouwen in lokale overheid

---

Start of Block: Introductie

Q1 Beste respondent,

Mijn naam is Lennart Straver en ik volg de master Beleid & Politiek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Voor mijn scriptie doe ik onderzoek naar de relatie tussen risicoanalyses voor kandidaat-wethouders en het vertrouwen in de lokale overheid. Het concept risicoanalyse wordt verderop in deze survey uitgelegd.

De resultaten zullen vertrouwelijk en anoniem worden behandeld.

Alvast bedankt voor uw tijd!

Lennart Straver
lennarts@student.eur.nl

End of Block: Introductie

Start of Block: Risicoanalyse concept

Q2 Dit is een risicoanalyse voor kandidaat-wethouders:

Het is een inventarisatie van de risico's die de kandidaat-wethouder loopt op relationeel, financieel en functioneel gebied, om daar een concreet handelingsperspectief (een manier/optie om te handelen) aan te kunnen verbinden (Necker van Naem, 2022).

Dit zijn de doelen van een risicoanalyse voor kandidaat-wethouders:

Het eerste doel is om inzicht te verkrijgen in eventuele risico's voor benoeming van de wethouder op verschillende vlakken.

Het tweede doel is het creëren van bewustzijn van integriteit bij de kandidaat zelf.

Q3 Was u voor deze vragenlijst al bekend met het concept risicoanalyses kandidaat-wethouders?

Ja (1)

Nee (2)

End of Block: Risicoanalyse concept

Start of Block: Vertrouwen zonder risicoanalyse kandidaat-wethouders / extern bureau / burgemeester / commissie van raadsleden

Q4 De volgende vragen gaan over uw vertrouwen in de onderstaande situatie. Denk bij het invullen van de vragen aan uw eigen gemeente. De lokale overheid bestaat uit de burgemeester, wethouders en de gemeenteraad.

(Hier wordt één van de vier vignetten willekeurig weergegeven)

Q4 Competentie

	Zeer mee oneens (1)	Oneens (2)	Neutraal (3)	Eens (4)	Zeer mee eens (5)	Weet ik niet (6)
De lokale overheid van mijn gemeente is capabel. (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De lokale overheid van mijn gemeente heeft expertise. (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De lokale overheid van mijn gemeente voert haar taken goed uit. (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q6 Welwillendheid

	Zeer mee oneens (1)	Oneens (2)	Neutraal (3)	Eens (4)	Zeer mee eens (5)	Weet ik niet (6)
Wanneer de burgers hulp nodig hebben, zal de lokale overheid van mijn gemeente haar best doen om hen te helpen. (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De lokale overheid van mijn gemeente handelt in het belang van de burger. (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De lokale overheid van mijn gemeente is oprecht geïnteresseerd in het welzijn van de burger. (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q7 Integriteit

	Zeer mee oneens (1)	Oneens (2)	Neutraal (3)	Eens (4)	Zeer mee eens (5)	Weet ik niet (6)
De lokale overheid van mijn gemeente benadert burgers op een oprechte manier. (1)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De lokale overheid van mijn gemeente is oprecht. (2)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De lokale overheid van mijn gemeente is eerlijk. (3)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

End of Block: Vertrouwen zonder risicoanalyse kandidaat-wethouders

---

Q20 Heeft u gestemd bij de gemeenteraadsverkiezingen 2022?

- Ja (1)
  - Nee (2)
  - Zeg ik liever niet (3)
-

Q21 Bij welke partij ligt uw voorkeur?

- Lokaal (1)
- Landelijk (2)
- Zeg ik liever niet (3)

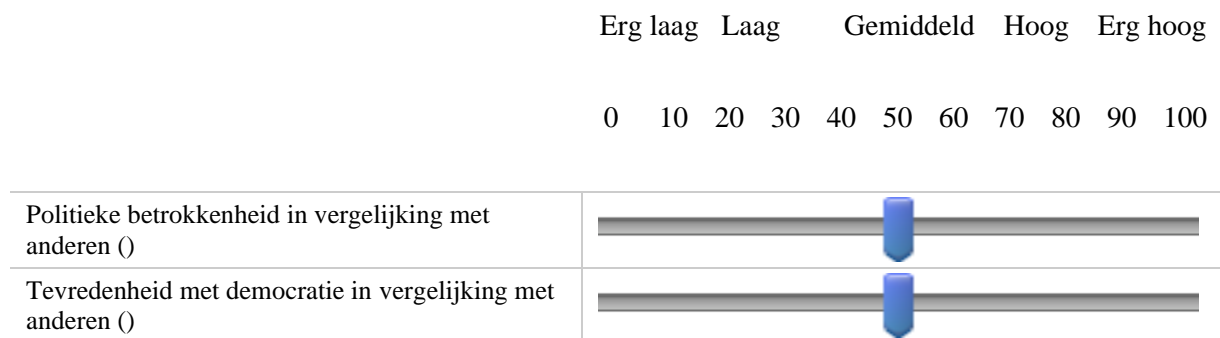

End of Block: Stemgedrag en voorkeur

Start of Block: Politieke voorkeuren vervolg

Q22 Hoe laag of hoog is uw (1) politieke betrokkenheid en (2) tevredenheid met democratie in vergelijking met anderen?

Q23 In de politiek wordt soms gesproken over "links" en "rechts". Als u deze kaart gebruikt, waar zou u zich op deze schaal plaatsen, waarbij 0 links betekent en 10 rechts?

- 0 (0)
- 1 (1)
- 2 (2)
- 3 (3)
- 4 (4)
- 5 (5)
- 6 (6)
- 7 (7)
- 8 (8)
- 9 (9)
- 10 (10)

End of Block: Politieke voorkeuren vervolg

Start of Block: Manipulatiecheck

Q24 Wat doet een risicoanalyse voor een kandidaat-wethouder met uw vertrouwen in de lokale overheid?

- Vertrouwen stijgt (1)
  - Vertrouwen blijft gelijk (2)
  - Vertrouwen daalt (3)
-

Q25 Kunt u op onderstaande schaal aangeven hoeveel vertrouwen u heeft in de lokale overheid?

- 0 (0)
- 1 (1)
- 2 (2)
- 3 (3)
- 4 (4)
- 5 (5)
- 6 (6)
- 7 (7)
- 8 (8)
- 9 (9)
- 10 (10)

End of Block: Manipulatiecheck

Start of Block: Kenmerken

Q26 Wat is uw geslacht?

- Man (1)
  - Vrouw (2)
  - Zeg ik liever niet (3)
-

Q27 In welk jaar bent u geboren?

_____

Q28 Wat is uw hoogst genoten opleiding?

- Basisonderwijs (1)
  - VMBO (2)
  - MBO (3)
  - HAVO (4)
  - VWO (5)
  - HBO (6)
  - WO Bachelor (7)
  - WO Master (8)
-

Q29 Hoeveel inwoners heeft uw gemeente?

- 0 - 9.999 (1)
- 10.000 - 19.999 (2)
- 20.000 - 49.999 (3)
- 50.000 - 99.999 (4)
- 100.000 of meer (5)

End of Block: Kenmerken

Start of Block: Block 8

Q30 Bevestig de CAPTCHA

Q31 Als u op de hoogte gehouden wilt worden van het onderzoek kunt u hier uw mailadres achterlaten. Alle data zullen vertrouwelijk worden behandeld.

_____

End of Block: Block 8

Appendix 2 Vignetten vragenlijst

Bij uw gemeente wordt geen risicoanalyse voor kandidaat-wethouders uitgevoerd.

Bij uw gemeente wordt wel een risicoanalyse voor kandidaat-wethouders uitgevoerd. Dit wordt gedaan door een extern bureau.

De analyse wordt in dit geval gedaan door speciaal opgeleide onderzoekers hiervoor. Het onderzoek vindt buiten de politiek plaats en de adviseurs zijn niet betrokken in de gemeente. Daarnaast kost het de burgemeester minder werk.

Wel kost het uitvoeren van de risicoanalyse de gemeente geld en beschikt de opdrachtgever over minder informatie dan in het geval van eigen uitvoering.

Bij uw gemeente wordt wel een risicoanalyse voor kandidaat-wethouders uitgevoerd. Dit wordt gedaan door de burgemeester.

De burgemeester neemt een stevige positie in met betrekking tot integriteit. Daarnaast kan hij tijdens de bestuursperiode de wethouders herinneren aan deze gesprekken. De gemeente maakt geen extra kosten.

Echter is de burgemeester geen gespecialiseerde onderzoeker. Ook moet de burgemeester samenwerken met de kandidaten, dit maakt de burgemeester kwetsbaar.

Bij uw gemeente wordt wel een risicoanalyse voor kandidaat-wethouders uitgevoerd. Dit wordt gedaan door een commissie van raadsleden.

De gemeente houdt hierdoor de controle tijdens dit traject. Verder maakt de gemeente minder kosten voor onderzoek.

Echter zijn de raadsleden niet gespecialiseerd in risicoanalyses. Ook kennen de raadsleden de kandidaten vaak al, waardoor objectiviteit in het gedrang komt. Tot slot kan de risicoanalyse door de commissie als politiek middel gebruikt worden.

Appendix 3 Statistische analyses hypothesen

Hypothese 1

	Wel of geen RA	N	Gemiddelde	SD	SEM
Vertrouwen	Geen	40	10.2253	1.4334	.2266
	Wel	129	11.0013	1.5692	.1382

6.3.1 Beschrijvende statistiek geen of wel risicoanalyse

		Levene's Test for Equality of Variances					t-test for Equality of Means		95% Confidence Interval of Difference	
		F	Sig.	t	df	sig. (2-tailed)	Mean Difference	SED	Lower	Upper
Vertrouwen	<i>Equal variances assumed</i>	1.141	.287	-2.787	167	.006	-.77607	.27844	-1.13258	-.22635
	<i>Equal variances not assumed</i>			-2.924	70.412	.005	-.77607	.26543	-1.30539	-.24674

6.3.2 Onafhankelijke t-test steekproef

Hypothese 2

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	.118	2	.059	.024	.977
Within Groups	315.074	126	2.501		
Total	315.192	128			

6.3.3 ANOVA

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.
Based on Mean	2.533	2	126	.082
Based on Median	2.140	2	126	.122
Based on Median and adjusted df	2.140	2	119.342	.122
Based on trimmed mean	2.563	2	126	.081

6.3.4 Test van Homogeniteit van varianties

Hypothese 3

	Uitvoerder RA	N	Gemiddelde	SD	SEM
Vertrouwen	Burgemeester	43	10.9881	1.5367	.2344
	Commissie	45	10.9742	1.3421	.2001

6.3.5 Beschrijvende statistiek geen of wel risicoanalyse

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means			95% Confidence Interval of Difference			
		F	Sig.	t	df	sig. (2-tailed)	Mean Difference	SED	Lower	Upper
Vertrouwen	<i>Equal variances assumed</i>	.610	.437	.045	86	.964	.01392	.30718	-.59674	.62457
	<i>Equal variances not assumed</i>			.045	83.297	.964	.01392	.30813	-.59891	.62675

6.3.6 Onafhankelijke t-test steekproef

Hypothese 4

	RA	N	Gemiddelde	SD	SEM
Vertrouwen	Geen	40	10.2253	1.4334	.2266
	Commissie	45	10.9742	1.3421	.2001

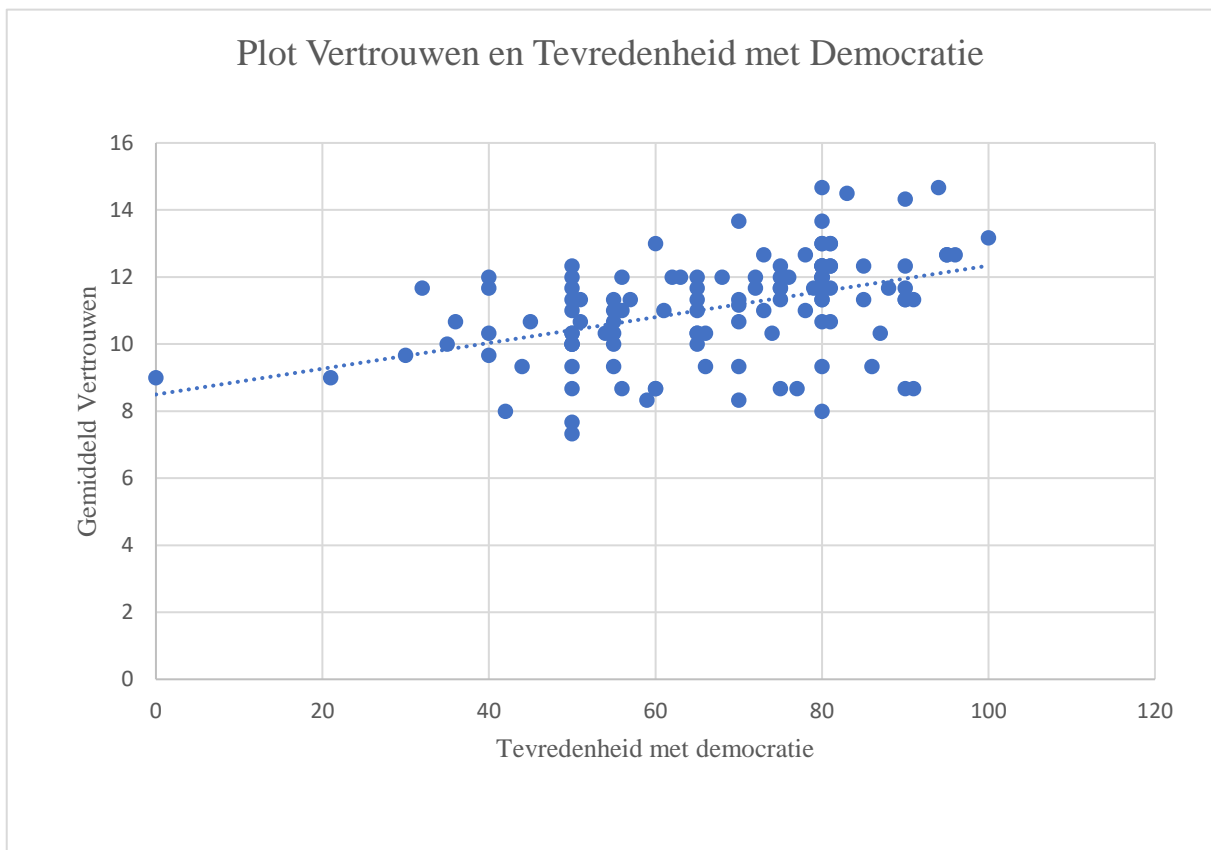
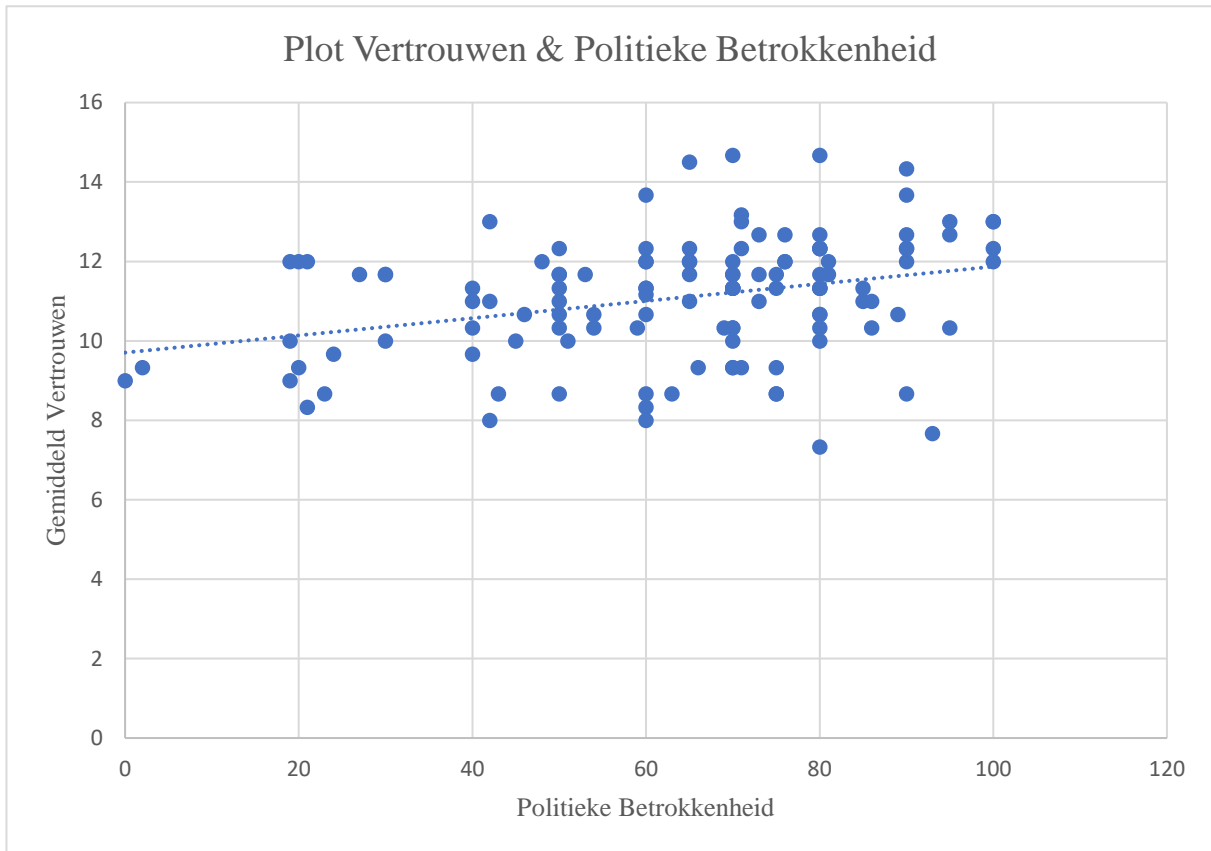
6.3.7 Beschrijvende statistiek geen of wel risicoanalyse

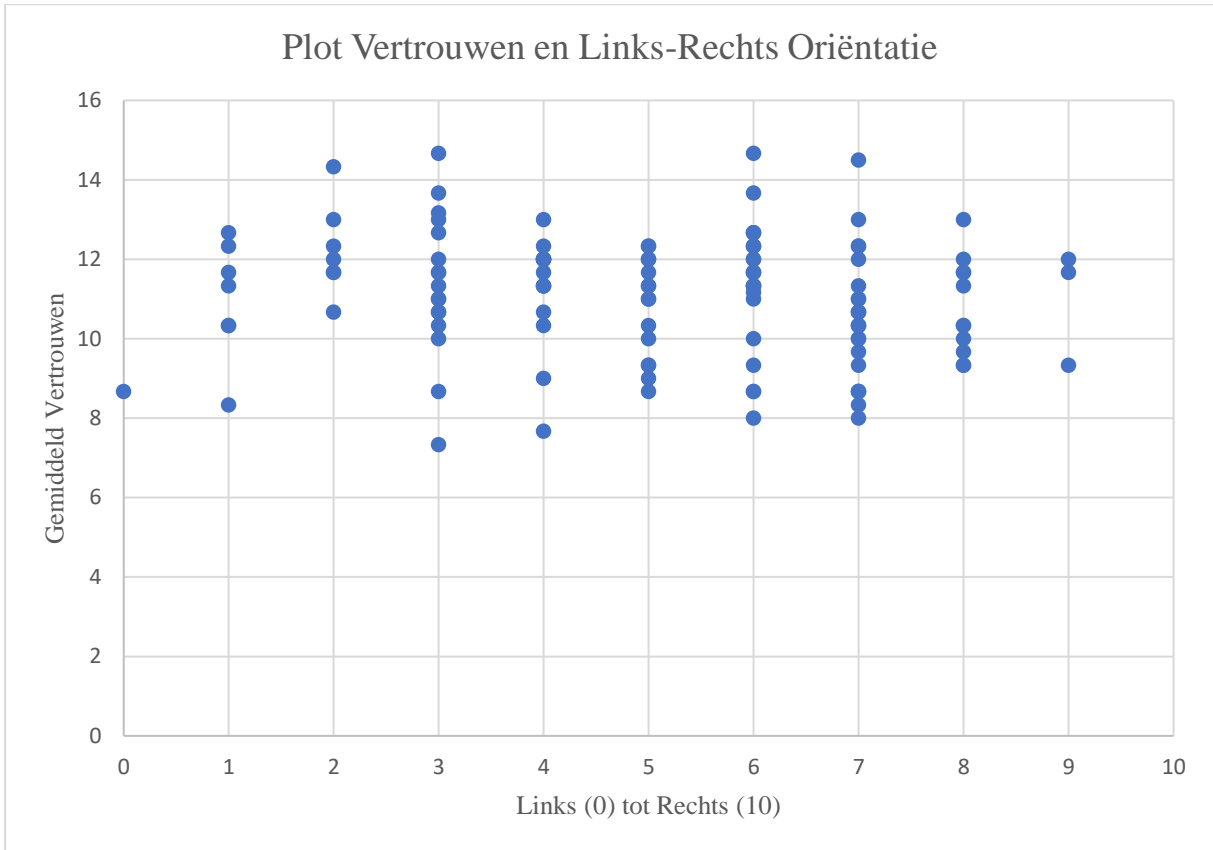
		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means			95% Confidence Interval of Difference			
		F	Sig.	t	df	sig. (2-tailed)	Mean Difference	SED	Lower	Upper
Vertrouwen	<i>Equal variances assumed</i>	.001	.970	-2.487	83	.015	-.74900	.30113	-1.34791	-.15004
	<i>Equal variances not assumed</i>			-2.478	80.265	.015	-.74900	.30213	-1.35056	-.14739

6.3.8 Onafhankelijke t-test steekproef

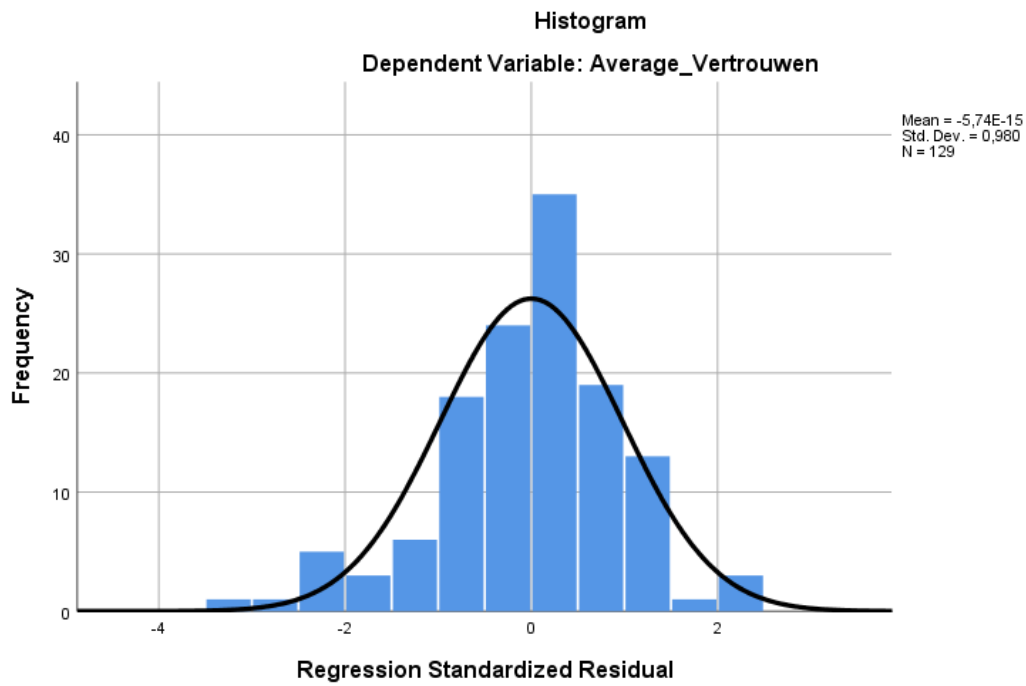
Appendix 4 Regressieanalyse

Scatterplots

Normaalverdeling

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

Dependent Variable: Average_Vertrouwen

